ALEXANDRI MONRONIS DRUMMONDI,

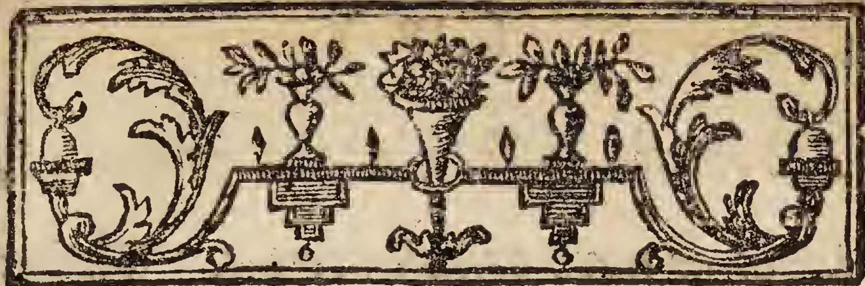
DE FEBRIBUS ARCENDIS DISCUTIENDISQUE; COMMENTARIUS.

AMSTELODAMI,

Sumptibus JOANNI SCHREUDERI.

MDCCLXXI.

LIBRARII MONITIO.

HOCCE *Opusculum, cujus novam Editionem in Publicum profero, Dissertatio est Inauguralis ab Auctore ipso primum edita, in Edenburgo, ipsius patriâ, ubi omnibus acceptissima, laudatissimaque fuit. Permulti Eruditi, Humaniorumque Litterarum Studiosi, in hisce Unitis*

Provinciis ſuffragia ſua jungentes, illam de novo poſtulaverunt. Quibus motus hortationibus, hancce novam Editionem, originali, ab omni parte, conſonam, Publico offero; Dedicationem & quidquid Diſſertationem Inauguralem redolere poſſet, unicè ſupprimens.

DE

FEBRIBUS ARCENDIS.

MAGNAM hominum partem febres absumunt. Difficile ad fidem est, in tam vaga re, quot inde perierint exacto affirmare numero. Audet tamen Sydenhamus concipere summas; rationemque ita habet, ut, si mortuos ad centum mille ponas, amplius sexaginta sex mille febre periisse contendat. Modesteque satis sic modum mihi statuisse videtur. Habendum igitur in votis est, febres arceri posse, a quibus tantae ruinae impendeant.

QUOD si corporis beneficio pro remedio excitarentur, potius arcessendae essent. Et gravissimae quidem valetudines inde fugatae sunt; adeo ut circumspecti quandoque medici sit febres accendere. Verum enimvero in sanos fere saeviunt: Opem aegris tulisse raro vidi, rariusque sponte accessisse cum expetiveris: Medicusque tantum accenderet quod non acceperat. Plurimum sane fortuitae sunt, ab evidentibus causis profectae; quod quoque a Stahlio, et ab eo deductis viris, pro-

positum est, quorum potius interesset cum Erasistrato facere.

Haud itaque a febribus arcendis abstinendum est; si modo sint quae arceant. Evicimus vero febribus eum occursurum qui evidentes causas cavere docuerit.

Alii tamen, et idem alias, post evidentia ista, non febricitant, ut quaedam quandoque subesse possint quae resistant. Arcendi idcirco rationem is demum consecutus fuerit qui quoque, quae corpus minus obnoxium injuriis efficiant, praeceperit. Quae febrem omnino arcent, eadem et recidivae occurunt.

DE CAUSIS EVIDENTIBUS CAVENDIS.

Protinus in initio scire licet, ea ante omnia attendenda esse quae maxime per se moveant; adversus quae quippe curantis in primis consilium dirigi debeat. Atque haec in stagnorum auris corruptis, contagione, frigorisque et caloris varietatibus, posita mihi esse videntur.

De Stagnorum Auris venenatis Contagioneque cavendis.

His nominibus significo venenum quoddam quod ex hominum corporibus fertur, vel ex terra sic humidata ut putrescentibus foeta sit: Quod solum non nocere, non idcirco tenendum, quod hyeme fere in-

innocuum eſt; id enim non perpetuum, et ea tunc abſunt quae vim ſatis intendant.

VENENUM igitur utrique commune eſt; quod cavere debebit medicus. Atque id quidem praeſtiturus eſt, ſi operam in primis dederit, ut oriendi occaſionem praecidat; dein ut ortum deleat; tum ut orto nec deleto aditum praecludat; poſt ut acceſſurum purget; mox ut oſtendat quomodo aliquis, veneno invecto, periculo ſe ſubtrahere queat; et denique, ſi ne periculo ſe ſubtrahere liceat, ut veneni plane adhibiti eludendi rationes praecipiat.

De Veneni Originibus praecidendis.

STAGNA primum exequar, ut ex quibus quandoque contagio eſt; febres a ſtagnorum auris venenatis profectae, Livio Cleghornioque auctoribus, aegrorum contactu manant latius. Quod an ideo quoque faciendum ſit, quod nocentiora ſunt, haud ſatis ſcio. Commentitiis antiquitatis fabulis veritas ſaepe implicita. Pythone interfecto, primum inclaruit Apollo: Python vero paludum aeſtu tumentium peſtifera progenies. Stagnorum aurae, etſi mitius, in plures forte ſaeviunt; contagio truculentior per hos ſaltem dies in pauciores.

STAGNORUM aurae venenatae vel ex terris feruntur vetere humore udis; vel ex ſylvis; vel ex paludibus; vel ex putreſcentibus alicubi congeſtis.

TERRÆ fere madent imbribus e coelo demiſſis. Quibus retinendis, aliae atque aliae ſoli ſpecies ſunt magis minuſve aptae. Linnaeus olim id ſibi negotii datum eſſe ratus, ut unde febres quae intermittunt coeperint inveniret, rem ita expedivit, ut argillae omnia tribuat; et argilla quidem retinet, non ſic tamen ut febres, etiam quae intermittunt, non ibi frequentiſſimae ſint, ubi nihil argillae tribuendum; ibique fere ignotae ſint quo argillae maxima vis eſt, ſicut quoque in Glottiana noſtra. Dolendumque eo magis eſt artem in terrarum ſic madentium noxis tollendis tantulum ſibi vendicare poſſe, quod ex hoc quaſi fonte tertianae profluunt, quae, in aeſtuoſis praeſertim locis atque temporibus, per totum pene terrarum orbem vulgantur. Neque nihil proficeremus ducendo foſſas, conſerendo agros, aliiſque haud invalidis auxiliis quae Agricultura promittit. Quam igitur in his laborum ſociam ſibi atque moderatricem Medicina debet adſciſcere.

SYLVÆ praecidendae ſunt. Atque hac ſola arte ſaepe effectum eſt, ut ſedes pridem derelictas Salus aliquando reviſerit.

SICCARE paludes, opus eſt et arduum et honorificum. Ad Hydram Lerna lacu interficiendam, Hercule olim opus fuit. Lanciſius, pluribus haud ita pridem civitatibus detergendi lacus auctor, ſalutem caeteris maximam ſibi inde famam conſci-

vit.

vit. Siccandi ratio ab architectis et agricolis petenda. Neque hic quoque medica consilia nihil prosunt. Siccationem per frigora valentissimum praesidium qui in caloribus praeceperit, nae is Camarinam iterum infausto omine moveret, febresque inde adeo non arceret, ut latius funderet. Januarius Februariusque menses huic rei, saltem in Italia, opportunissimae Lancisio visae sunt. Tabernaculis palustri loco constitutis, fossas circundare convenit.

Putrescentia congeruntur fere in urbibus: Ex quo scire licet medico hic politico opus esse; quippe cui nisi faventes habeat quibus summa rerum permittitur, consilia omnia inceptaque assidue frustra forent. Igitur huic acriter adnitendum est, ut urbs pro amplitudine, quoad ejus fieri poterit, vacua, aedificia habeat laxa, disjuncta, nitida; plateae patulae fiant, saxisque stratae; humationes profundae sint; sepulchreta, macella, lanionum tabernae, animalium cadavera frustaque corrupta, sterquilinia, stagna in quibus cannabis maceratur, idque genus alia, quam longissime amoveantur; denique, ut cloaca maxima immissis aquarum canalibus eluenda, omnium, quae amoveri nequeunt, purgamentorum receptaculum sub terram agatur. Putrescentium aliunde congestarum eadem fere ratio est. Haec de stagnis.

Contagio a sanis oriunda serius mitiusque

que ſerpit; frequentia aegrorum concepta celerius infeſtat, et vehementius. Huic igitur in primis occurrendum.

PROTINUS exinde perſpicere licet, valetudinaria ipſa noſtra omnino fugienda eſſe. Plurima, ſane et aegrorum et medentium commodis inſervientia, inde quaeſita ſunt; non tamen ideo quaerenda quod aegri a ſanis ſegregati confertiores ibi conſtipentur; ab hac quidem parte malorum irritamentum, immo fontem, nedum lenimen, conſecuti ſumus. Tabernacula ergo militibus; omnibus aedes ſingulae, quoad ejus fieri poterit, ſingulis accommodandae ſunt. Haec tamen facilius praeceperis quam conſecutus fueris. Valetudinaria ſaepe inſtruantur, neceſſum eſt. Reliquum eſt itaque, ut parva ſint, rara, frequenter mutata, paucorum aegrotantium. Quod ſi ne haec quidem liceant, omni tunc ope contendendum eſt, ut malum, quod tollere nequaquam poſſis, utcunque minuas, ut valetudinaria omnia magna multorumque hominum in locis maxime ſalubribus ſint; tumultuaria in horreis, navigiis puris, vacuis, deorum templis, ſpatioſiſque aliis, perflatumque habentibus.

SANORUM multitudinis minuendae cauſa, inutiles primum alio amandandi ſunt. Opera deinceps danda eſt, ut reliqui quam minime conſtipentur. Per laxas igitur aedes habendi ſunt; conventibuſque hoc nomine ſacriſque abſtinendum eſt.

Con-

Concludendi quidem neceſſitas quandoque urget, ſicut longae ſe navigationi committentibus. Ex his quae adduximus patet, aliter malis inde metuendis ſubveniendum eſſe, quam augendo concluſorum numerum: Qui id fecerunt exitium pro ſubſidio paraviſſe viſi ſunt. Neque nihil intereſt quo concludas; diutina concluſio contagioni gignendae minus opportuna eſt, niſi locus concluſionis ejuſmodi ſit ut ſatis magnam frequentiam capiat. Parva certe navigia majoribus fere in experimentis ſalubriora viſa ſunt.

De Veneno delendo.

De ſtagnis continuo delendis deſpero. Subjicere natura poteſt, quae uno quaſi impetu fundi[illegible]us evertant. Medicina vero Lemeraeis etiam artibus aucta, materiam fere tanto incendio ſufficere nequit.

Contagio conſumi poteſt. Comburenda igitur ſunt quibus haeſit, ſi modo comburere liceat: Id tamen niſi in ipſis initiis fieri nequit, cum in paucis hactenus delituit, et nihil ſubreptum. Animalia quoque interficienda, uti lege de bobus ſancitum eſt. Lex quidem eo conſilio lata eſt, ut ipſorum morbis occurreretur, de quibus non ago. Ego vero animalia ideo praecipio ut interficiantur, quod contagionem adportare poſſint hominibus ſolis noxiam futuram: Feles alienas Berrhaeae obtruncant, tanquam peſtem adportatu-

ras

ras qua ipsae non conflictantur. Leges hominibus parcunt, arcendo contentae.

De Veneni Aditu intercludendo.

Ante exequar quae iis servanda sint, qui graves regiones habitent, vel apud quos contagio genita sit; tum quemadmodum eos agere conveniat ad quos venenum aliunde ortum importari possit.

Stagnorum auris aditum intercludere possis, cooperiendo iis quae spirituum adscensui officiant. Nilus in alveum condens se fossas Ægypti noxias relinquit; exaestuans salubres reddit. Aquae vivae fontes vel ab Empedocle vel a Lancisio deducti, et ad temperandos lacus immissi, feliciter cesserunt. Quo remedio medici, etiam per ardores, periclitantibus subvenire possunt, quum a paludibus exsiccandis vel detergendis omnino abstinendum esset. Nec fossae tantum vel lacus immissa aqua salubres fiunt, sed omnia mephitin exhalantia. Paludes quas nec detergere nec exsiccare, nec aqua temperare licet, terra ad summum usque complendae sint: Idque ipsum in consilio etiam habendum est, in fossis longa vetustate oblimatis, in cloacis, uliginosisque aliis taboque foedatis.

Contagioni occurritur quae cadaveribus inest vel vestibus, si alte satis humaveris. Cogitatum est quoque, ad accessum contagionis cavendum, de clauden-

do

do aegrotos ab omni cum ſanis commercio. Et quidem medicis annotatum eſt, melius in valetudinariis caeterorum ſaluti proſpectum eſſe, ſi, in omnibus qui contactu aegrorum vulgantur morbis, ſua cuique cubicula conſtituta ſint. Quibus morem eo aliquis ſtudioſius geſſerit, quod nihil plurimum hujus fit, quod non conſentientibus ipſis aegris factum eſt. Non illico tamen habendum, inſigni aliqua calamitate inſtante, omnes contagione tactos in valetudinaria conjiciendos eſſe, et vi etiam ibi et armis coercendos. Quae res a Gallia primum, et Italia profecta, ab iis etiamnum ſervatur, quibus libertas pluris facienda erat, nuperque etiam, ut videtur, a homine Britanno. Et hoc profecto Gallis Italiciſque dandum, tum forte magis e republica eſſe civium jus aliquibus adimere, cum intra paucos adhuc ſe continuit contagio. Verum enimvero, cum longe lateque pervagata eſt, nequidquam e ſinu et complexu ſuorum avulſos, extorres quaſi, penatibus atque congreſſu aequalium exturbares: Gliſcit indies contagio, quidquid contra nitare, civitatique moeſtae alioquin, trepidaeque rerum ſuarum, gravis inde terror incutitur, malorum omnium in praeſens irritamentum et cumulus futurus.

Venenum quoque aliunde ortum importari poſſe, ſupra poſui.

Stagnorum ſpiritus aliunde invectos ſic nocuiſſe, ut gravibus regionibus profugis ſa-

ſalubrioreſque ſedes quaerentibus aditus prohibendus ſit, haud accepi.

Contagionem in quibuſlibet fere deliteſcere poſſe, importaciamque contactu undequaque vulgari, omnibus in confeſſo eſt. Munienda igitur et vallanda loca ſana ſunt contra omnem hujus acceſſum, appulſus navium prohibendus, cuſtodes ad firmandos introitus dandi, omniaque alia conſtituenda quibus ultra citroque commeandi facultas ex toto circumcidatur. Sunt quibus pertinaciſſime inhaereſcit, quae idcirco maxime cavenda. Per trecentos fere annos creditum eſt quadraginta dierum commoratione, ſecuritatem conſequi. Quam non inde profeceris experientia docuit; neque adhuc compertum, qua tandem tarditate profectus expleretur. Contagio enimvero, cujuſcunque ea generis ſit, in ſuppellectili, veſte, mercibus, aliiſque, non ſolum per multos dies, ſed per multos annos, latitare poteſt, infractis nocendi viribus. Quod crebris adeo tamque illuſtribus exemplis evictum eſt, ut niſi purgandi copia facta eſſet, aditum his in perpetuum inhibendum eſſe, proponerem. Animalibus quoque acceſſus interdicendus eſt. Feles alienas, dixi, Berrhaeanos trucidare. Arcent quas interficere non licet, ſuaſque errabundas tanquam, et huc illuc per infecta loca pervagaturas, vel domi retinent, vel alio ablegant. Hominibus vero tempus praeſidio eſt. Contagione tacti, veſtibuſque exuti,

exuti, plurimum fere intra quadragesimum diem aegrotant. Quod si igitur sani tamdiu perstiterint, accedendi venia danda est. Consistendi tempus corripi posse memoriae nuper proditum est. Lindus dies quatuordecim, Chenotus suis quoque experimentis fretus dies septem, ille sub exspectatione febris quae a diutina conclusione est, hic sub exspectatione pestis etiam ipsius, sufficere proposuerunt. Quae ita a medico bene de civibus suis merituro tenenda sunt, ut, si alterutro modo peccandum sit, peccavisse maluerit plurimorum saluti prospiciendo, quam inserviendo paucorum commodis. Contagionisque actio, in aliis aliisque, alia est atque alia; sicut in variolarum etiam insitionibus cognitum est. Neque non pro virili parte de mitigandis commorandi legibus enitendum est; ne arcte nimis intendendo in causa sis, ut, elusis custodibus, reipublicae frustra provisum esset.

De Purgationibus.

Quae hactenus reperiuntur medicus consilii irritus praecipere potest. Proxime igitur deveniendum erit ad ea quae venenum omnino accessurum purgent.

Non nequidquam priscorum lustrandi mos ad expianda foeda quaecunque usurpatus. Ea fere adhibuerunt in quibus praesentissimum auxilium inesse deprehensum est, post experimenta scitius de hac

re

re capta. Nec fruſtra etiam religiones implicitae, ut poſtea indicabo. Aqua igitur, aere et igne, uſi ſunt; quae nunc quoque potiſſimun adhibemus, et ad purgandas ſtagnorum auras, et in purgandis hominibus, rebuſque quoque venenatis quibuſlibet, ſupellectili, veſte, mercibus, domiciliis.

De Aqua in ſtagna peſtifera immiſſa antea dixi.

Flumine quoque vivo abluendae ſordes ſunt, quae ipſa hominum corpora foedant. Cavendaque maxime quae ex alvi purgamentis ſunt, utpote potiſſimum noxia; neque alienum eſt id quoque cavendum quod forte in capillis vel barba promiſſa delituiſſe conjectaveris. Frigida igitur perfundi his convenit quibus a contagione metus eſt. Balneane convenirent, dubito. Abſtergunt quidem, ſed infirmando offeciſſe cognitum eſt. Chenotus, diſcuſſa peſte, bis ante vel ter adhibet quam homines ſocietati reddat.

Supellex, veſtis, merx, domus, navigia, ejuſmodique alia, aqua quoque purgantur. Huic alia miſceri ſolent quae vim intendere putantur. Induſia ex ſudore periclitantium madida aqua cui acetum eſt adjectum tinguntur. Iteratam lavationem ex lixivio cinere calente Chenotus praecipit; ignarus forte vel oblitus quam dira Noviomagenſes experti eſſent ab aquae uſu quae ex ſapone inferbuerat. In hac re igitur a Chenoto deflectere oportet, et cum

cum Lindo facere, qui cum ſpiritus tetros calore diffundi propoſuiſſet, ſordes primo ſemper frigida abluendas eſſe, prodit.

Ante, quatenus Aer auras quomodocunque venenatas purgare poſſet, oſtendam. Apollo olim, Chryſae precibus victus, Achivorum peſtilentiam excitato vento profligavit. Quod ars quaſi imitata et ipſa quoque ventos excitare auſa eſt. Medicinaeque etiam parentis laudibus accedit, accenſis eum per plateas ignibus, cum peſtis in urbem ſaeviret, haud mediocrem opem Athenienſibus attuliſſe. Quam rem vereor ut is qui Clerici Schulziique argumenta ſatis perpenderit, omnino Graeciae fabulis accenſendam eſſe putaverit, cui nunquam talia mentiendi occaſio vel facultas defuit Remedii fama minime mirum ſi apud medicos percrebuerit, quibus nihil fere antiquius quam ut Hippocratem conſequi videantur. Neſcio vero an facultas ejus experimentis accuratioribus cognita plane et perſpecta ſit; ignes certe per plateas accenſos praeter omnem opinionem ſaepius nocuiſſe, compertum eſt. Venenum quidem igne miteſcit, et ventus per ſe ſalubris eſt. Publici vero ignes venenum undequaque ſparſum domare non valent. Ventos excitant; ſed venti gravia loca verrentes venenum volvunt, obviiſque afflant, alias evaſuris. Aura eſt quaedam, aerem mephiticum vocant, flammae, ipſaeque animantium vitae, adverſa: Huic ſpiſſior gravitas eſt, ut inferiora

ra plurimum petat, et alia etiam irretire queat. Latetque in puteis quandoque, similibusque aliis. Tormenta bellica quaedam immissa et disrupta fragore suo faciunt, ut celeri violentoque turbine lata, undique erumpat. Restat tantisper fumus, cui etiam purgandi vis est.

Ad ipsa hominum corpora purganda, quatenus ab aere purgari possunt, sufficit, sub divo versari, vel vento ejusmodi perflari, qui in cubiculis salubri loco obviis, adapertis fenestris, excitari potest.

Perflatus solus ea purgat quibus contagio haud ita pertinaciter inhaeret; vesti etiam stragulae aegrotantium, frequenter modo mutatae, venenum ventus everrit. Lotaque omnia aere siccanda sunt, supellex, navigia, caetera; nihilque non attendendum est, ut ventus salubris undique perflet. Neque tamen aliquis facile gossypion perflatu solo purgaret, sicut legibus constitutum est; immo, quamvis, Chenoto auctore, glomeres solveret, et diligenter discerperet. Quod inde purgatum memorant, videndum, num infectum fuerit; ea enim quibus contagio penitius insedit, nequidquam saepe toto etiam aeris oceano perfunderes.

Vel solus Ignis adhibetur, vel ad purgationes.

Lota quoque igne calefacienda sunt. Ignes gravibus locis accensos non nisi aera concire proposui. Vitium tamen subinde per ignem concoqui, inutilemque humo-

rem

rem exundare, haud negaverim. Fornaces, in quibus lateris excoquunt, loco uliginoſo ſalubritatem conciliavere. Si igitur aurae venenatae certis iiſdemque arctis ſpatiis finiantur, ſicut quandoque in aedibus vel foſſis vetuſtis fit, igne ſubveniendum eſt. Contagionem, ſummae cuti adhaereſcentem, ſi ignis pellere poſſit, facto vento pellit. Ad ſupellectilem, merces, ſimiliaque omnia purganda, ignis conveniret, ni ejuſmodi plurimum eſſent quae calor conſumeret vel corrumperet. Ea etiam quae decoquuntur calor forte aeque purgat ac aqua deterget. Venenum domiciliis inhaerens ſummis caloribus excoquere, quibus quandoque ad torrefaciendos cimices, animalia foediſſima, utimur, eos forte juvaret quibus placitum eſt contagionis cauſam in inſectis quaerere. Oppido rarum eſt tamen nihil impedire quo minus hoc experiri liceat: Animalculorumque ova calores impune ferunt, quos exitio fore praeſagiveris.

Sufeitionibus veteres quoque, cum luſtrabantur, uſi ſunt; nec immerito. Purgant enim quibus ignis vehementior noceret, et caetera fruſtra forent. Mephitinque exhalant, quo fit ut perflatus quandoque et lavationes attentius adhibeantur.

Satis conſtat ampla regionum gravium ſpatia, vel coenoſos lacus etiam qui late patent, ſuffiri non poſſe. Neque tamen

nulla lacusculos suffiendi facultas est, aut regionis gravis eam portionem quae cubiculis vel tentoriis contineatur. Acronem medicum multos olim juvasse ferunt, ignibus prope aegrotantes accensis. Dormientique etiam in Guinaea homini, tenui modo fumo involutus sit, venenum plurimum innocuum esse, Lindus memorat. Quod igitur insuetis diligentissime servandum qui in gravibus regionibus habitare tenentur. Persuasumque habeo, densissimum illum fumum, quo priscorum Scotorum vulgus in tuguriis suis involvuntur, nonnihil momenti afferre ad tetros spiritus domandos, quos foeda illuvie obsiti alioquin ducerent. Architectonices peritiores facti, nisi ignaviam simul excusserint, cultique ex squalidis redditi sint, solertiae ab hac parte temere ante diem consecutae poenas luerent.

Habuere et suffitus in priscorum religionibus locum ad homines ipsos purgandos. Cujus rei, si Propertium, Ovidium, Juvenalemque, rejeceris, an alii satis idonei auctores sint, non perquisivi. Ad corrigendas venenatas auras, valere diximus, prodesseque etiam, in febricitantium cubiculis adhibitos. Purgant quoque cutis sordes, venenumque vestibus irretitum. Aliter hominibus auxiliari nondum compertum.

Compertum vero, et experimentis quam clarissimè evictum, supellectilem, navigia, domus, ejusmodique alia, suffitio-

fitionibus probe peractis, perpurgata esse in sincerissimam integritatem. Suffitionesque probe peraguntur si fumi volumina satis densa sint, et exitus diligenter clausi. Neque non suffiendi tempus longius producendum est; siquidem denarum horarum spatium ad navigii purgationem requiritur. Quae ad suffumigandum opportunissima sint, haud adeo in promptu est. Acida, nitrum, salem ammoniacum, spiritum ardentem, olea, sulphur, carbones, quae inflammant omnia, arsenicum, cinnabarin, stibium, herbarum decocta quae corruptioni contrariae sunt, innumerabilia ex his composita, in annalium suorum monumentis medici celebrarunt. Alia atque alia quoque de more venditant, prout cuique cesserant. Sulphur Ulyssi Homerico placuit, et Pringelio adhuc placet; pulverem qui ex sulphure, nitro, et carbonibus est, Helmontius et Lindus caeteris anteponere videntur. Omnia nimirum ita profuere, ut singulorum inter se facultates contendere difficile sit. Ex quibus aliquis colligat, suffitionibus quidem summopere insistendum esse; parum ad rem pertinere per quae suffiveris. Scireque inde licet, suffumigandum esse, si quae optima videantur non sint, etiam ex deterioribus; si omnia contra sint, ea potissimum a quoque seligenda esse quae experimentis utilissima compererit.

Quomodo aliquis, Veneno invecto, Periculo se subtrahere possit.

Quod si alicui sibi soli consulere liceret, nae is confestim, veneno illibato invecto, penates desereret, fugamque sibi ex eo loco consciisceret. Et Sydenhamus quidem, Londino relicto, effuse fugientium civium agmen secutus est; ratus nimirum, non esse cur cladem funestiorem adhuc sui morte faceret; satis forte sine hoc luctus et lachrymarum fore. Ejus vero est qui medentis nomen meretur, animum constantioribus exemplis firmare, non ad Sydenhamum respicere, socordem sane ab hac parte, et ignavum, artique turpiter diffidentem; sed ad Sayeros nempe vel Diemerbroeckios, aliosque plurimos, quos excitare me posse gaudeo, medicos qui se semper minoris quam rempublicam fecere. Neque, hercule, perditam sic omnino spem fovemus, caputque temere exitio objectamus; timor quippe animi saluti officit; audacia pro muro habetur. Haec de calamitatibus gravioribus: Medici quotidie inter mitiora venena versantur, quae non timent, et quorum saepe ignari sunt. Verumenimvero, si in graviores hos aliquando casus incidant, viam illam aliis munire tenentur, cujus se comites esse posse negant; capiendus scilicet aliquis, tanquam exilio voluntario, locus est, quum lata fuga noceat.

Igi-

Igitur in uſu et experimentis poſitum eſt, aerem aquis puris incumbentem, ſalutis eſſe praeſidium commune et perfugium, per univerſum terrarum orbem. Quod per varios potiſſimum in bello noviſſimo Gallico Hiſpanicoque eventus edoctus, poſt Celſi et Pringelii quaedam aliorumque monita, ultra omnem tandem dubitationis aleam Lindus conſtituit. Quamobrem, medici eſt perfugis auctor eſſe, ut in apta navigia conſcendant, non ut littora legant, e quibus aurae venenatae aſpirare poſſunt, ſed ut paſſis velis in mare altum ſe conferant, vel, ſi id non eſt, in flumina, ſi quae ſint, profunda ſatis lateque effuſa. His ergo ſic conſtitutis, oram ſolventibus bene precemur, rogati, ſi aliquando in optatos exitus tanquam in ſalutiferum quoddam templum provecti fuerint, ut Lindo, vero fere loci numini, ſolennia pro incolumitate vota perſolvant.

Veterem jam vulgatamque eſſe rem video, eos qui, longe a tetris ſtagnorum vel finitimarum vallium adſpirationibus ſemoti, frigidiora altorum ſaxoſorumque montium latera incolunt, in gravibus etiam aeſtuoſiſque regionibus, ſanos fere in ſummam ſenectutem vivere. Ejuſmodique idcirco ſedes amantibus aequi hominibus olim etiam a Davide rege promiſſae ſunt, ſi Helmontium audiamus, ſi diis placet, ſacrarum litterarum interpretem. Quamobrem, aliqua re navigationem

 pro-

prohibente, haec praeterea effugientibus patent, penesque peritum geographiae medicum est talia pene ubique terrarum indicare. Sin aliquis requirat, quo potissimum montium se recipiat, scire licet quisque in eam altitudinem ascendat qua plantae animantiaque regionum patriae maxime salubrium laete proveniant. Ejusmodique receptuum studiosior forte fueris, si quando Joannem ipsum Boccaccium sic conservatum fuisse credideris, virum profecto a cupido quoque litterarum in perpetuum colendum; quippe qui inter eos erat qui inveteratam olim barbariam Europae excusserint, non contagione Graecorum egentes, quemadmodum caeteri, sed insitis ingenii viribus nixi.

Nec terra etiam marique clausis desperata penitus et complorata res est: Effugiendi quidem spes praecisa est, sed non refugii. In quibusdam civitatibus, urgente aliqua periculosissima valetudine, moris est locupletiorum primariorumque hominum ut sponte careant publico, et intra suum quemque limen se contineant. Nihil tam clausum ad aditus exitusque, nihil tam tutum ad custodias, nihil tam curiosum in purgationibus, quo non se undique sepiant. Siccine aliquis periculo se subtrahere queat, quando anniversarii instant gravibus regionibus morbi curatius per experimenta videndum; aegrorum quoque contactu hos vulgari antea proposuimus. Sed cujus hoccunque modi

di ſit, ſunt ſane, quando vitium evidentiſſime contactu contaminat, quibus pluris aeſtimatur paratius hoc in aedibus refugium, quam amoenior ille in montibus receptus. Eo quippe rariſſimum, quin labes aliquomodo perreptet, et alia minus ſecura ſint. Et Berrhaeani quidem, quum inveniſſent peſte ſe praeter omnem ſpem vitiatos eſſe, Curdorumque inſuper incurſionibus laceſſiti, (genus id hominum agreſte eſt qui raptu et latrociniis vitam agunt,) haud amplius Baylanos montes concedunt, ſicut olim, ſed inter urbis ſe moenia continent. Neque enim concluſioni ſua deſunt ſolatia: Amantiſſimam quamque, uſuque amicitiae conjunctiſſimum, in hoſpitii ſocietatem adſciſcere poſſis, tempuſque a commiſeratione alieniſſimi reipublicae ſtatus vacuum, benevolentia mutua jucundiſſimiſque eruditionis et literarum oblectamentis, ſecuro otio conterere.

De Veneno eludendo.

His igitur concluſis, aliiſque in mare vel in montes profugis, medicus eo ſe convertit ut reliquorum ſaluti proſpiciat.

Stagnorumque aurae et contagio aliter nunc caveri nequeunt, niſi quatenus venenum quocum omnino verſandum eſt utcunque eludatur. Eluditurque quoad ejus fieri poteſt, vel cavendo id quod ad ſummum corpus accedat, vel aditus praecludendo ad interiora.

Abundatque imprimis venenum vel fontem juxta, vel aere advectum.

Magistratus est, legibus de munditia latis, de mercatura supellectilis veteris, similibusque aliis, cavere ne veneni fons augeatur. De iis quae praecidant vel purgent jam diximus. Omnium est eo imprimis versari quo veneni quam minimum teneantur haurire. Minime certe hic juvat fontes integros accedere.

Aurae venenatae matutinis temporibus magis abundant, vel praecipitante in occasum die. Omnibus igitur antelucana et matutina officia aliena sunt; in quae incidere adeo impune non licet, ut experimentis etiam in palustribus quibusdam locis adnotatum sit, eos qui prima luce exsurgunt, immaturae, ante diem, morti succumbere. Vulgoque etiam notum est, aestate aestuosisque plagis, auras ingruente nocte noxias esse. Sol nimirum discutit et lustrat. Ex quibus colligitur, iis qui graves regiones habitent, nunquam tam vesperi domum revertendum esse, neque tam mane egrediendum, quin adventitia effluvia vel non obvenerint vel dissipata fuerint. Aurasque venenatas curiosius ibi cavere oportet, quo cubare convenit. Cubituro igitur prospiciendum est, ut lectus in superioribus aedium partibus sit; vel, si humi sternere necesse sit, ut ea paleis multis instrata sit, vel tegminibus pice indutis.

Contagio contactu nocentior. Contactusque rerum venenatarum nocentior est

quam hominum; qui merces naviumque onera tractant, vel vestes aegris detrahunt, valetudini concipiendae opportuniores sunt quam hi qui corpora curant. Quocirca scire licet, hujusmodi tractationem singulari studio cavendam esse; quod quisque eo usque evitare debebit, ut ne vel lectis aegrotantium insideat, nedum simul cubitum eat. Contagio in quibusdam regionibus ad contubernales fere solos pertinet. Sayerusque omnia alia impune ausus, tandem cum periclitante quodam quo arcte familiariterque usus est, cubare haud veritus, et ipse, ingenti omnium bonorum luctu, interiit.

Quousque venenum sic aere advehi possit ut noceat, nondum finitum. Trecenos usque pedes contagionem advehi Chenotus prodidit, longiusque processit, quod a stagnis est. Pigra caeterum in coelo sereno sunt, et vel loco non moventur, vel per aera ita funduntur ut cito innocua fiant. Auxilia adversus afflatum vel ea sunt quibus efficiat aliquis ut minus noxius sibi accedat, vel quibus se ab eo protegat.

Afflatusque minus noxius fit, si ea quae venenum spargant ita contra ventum constituantur, ut longe illa ab hominibus eorumque domiciliis queat depellere. Quocirca valetudinaria, cloacae, merces venenataque alia quae concremanda sunt, ita constitui expedit. Neque aliud fere agitur, si aliquis ita seipsum ponat, ut ventus adversum teneat

venenum emittentibus, et ſibi a tergo ſit. Quod, ut in caeteris iis ſervandum eſt qui in publicum prodeunt; ita quoque, cum aliquis a quo contagionis metus eſt, ipſos conveniat. Impedimenta objecta, vel domiciliorum conſtructio, ſunt quibus aliquis ſe ab eo protegat. — Impedimenta parum proficere exinde forte comminiſci queas, quod ſpiritus, inquibus offenſarum cauſa eſt, neceſſe eſt in ſublime ferantur. Uſu vero multoties exploratum eſt, ſylvas vitioſarum regionum incolis propugnaculo fuiſſe et praeſidio. Si in qua igitur auxilii id ſitum fuiſſe deprehendatur, eam adeo non, ut alias, proſcindere oportet, ut religioſe contra colenda ſit tanquam lucus ſaluti ſacratus. Empedocleſque, obſtructis montis faucibus per quas aer peſtiferus in campos incidebat, graviſſimo morbo patriam liberavit. Quare et impedimentis objectis fidendum eſt quae ſpiritus a paluſtribus locis advenientes retorqueant et repercutiant; quos tu contra igitur, ſi placet, fingas vel gravitate depreſſos non aſcendere, vel in ſublime latos contra naturam ſuam manſueſcere.—Permagni quoque et etiam hinc intereſt, qua poſitae villae ſint, ſi quis forte fortuna peſtilentiorem fundum nactus fuerit. Editiorem patet ſitum pro demiſſiore, quandoque, aliter minus ſalubri, mutandum eſſe. Caetera quae domiciliorum conſtruendorum ſunt, ex Vitruvio Scriptoribuſque rei ruſticae, plene ediſcas. Omnes fere ad unum conſentiunt, quam lon-

longiſſime a palude vicina ſtatuere oportere aedificium, fronte averſa ab infeſtis ejus regionis ventis, et amiciſſimus obvia. Inſalubreſque ripae vitandae ſunt; quod ſi fiat, nec alienum erit, ſi maris ſinum conſpiciat, vel profluenti flumini pateat. Immiſſoque, feneſtris novis, afflatu ſalubri, et obſtructis peſtilentibus, et janua permutata, ſimilibuſque ejus generis aliis, graviores etiam ſitus, Varronem conſecuti, diligentia quoque noſtra, leviores facere poſſumus. Quae quoque qui graves regiones pervagantur certis ſedibus deſtituti, duces in capiendo caſtris loco, alii in conſtituendo ſibi quiſque tabernaculo, quam curatiſſime ſervare debebunt. Atque haec fere ſunt quibus copiam veneni caveas quod ad ſummum corpus accedat. Ad ea nunc tranſibo quibus aditum praecludas ad interiora.

Quod quandoque et poſitu etiam corporis conſequi poſſis. Qui per Syrtes iter faciunt Samielem eludunt, ſi averſo vultu in terram procidunt, tamdiuque ibidem lateant, dum flatus ille peſtiferus defervеſcat.

Vestitusque etiam ratio habenda eſt, quem ſaepe et immutare et purgare convenit, vel potius renovare. Ejuſmodique eſſe expetiveris ut venenum quam minime irretiat. Lineam veſtem xylinae laneae vel pelliceae praeſtare credideris, quaſi contagio iis pertinacius inhaeſerit qui calorem tardius reddunt. Quid ſericum

cum valeat, a veteribus Romanis vix ediſcas, apud quos, Aureliani etiam tempore, ut Vopiſci verbis utar, libra ſerici libre auri fuit. Diemerbroeckius veſtes ſericas divitioribus Noviomagenſibus praecepit; quo profectu non invenio.

Sic neque ſatis pugnatum eſt. Medicus partes ipſas ad interiora ducentes occupat, et quaſi praeſidiis firmat.—Curioſitatis nimiae alicui viſum fuerit obturare foramina aurium, ni forte vereatur ne contagio ſordibus tanquam in viſco inhaereſceret. Compellendum ibi igitur lanae paululum eſt, ex medicamento quodam vaporifero eodemque innocuo madidum, ut noxe ſecurior ſis. — Nares vero patulae ipſae et flexuoſae, per foramina cribriformis oſſis in cerebrum tendentes, in fauces quoque, et igitur in pulmones, et in ventriculum perviae, diligentius occludendae ſunt. Acetum cui theriaca adjicitur maxime in experimentis profuiſſe, compertum eſt. Spongia igitur vel ſimile quoddam ex eo expreſſa admovenda eſt; vel linimentum involutum, vel herbae cujuſdam folium eo tingendum, et in nares demittendum eſt. — Oris et vias munire convenit quae in pulmones quoque et ventriculum ducunt. Qui cum ſpiritibus nocentibus verſantur, iis ſalivam devoratam noxiam eſſe, omnes auctores conſentiunt. Quod igitur cavendum maxime. Salivam mandendo exprimimus, eoque facilius exſpuimus: Quocirca auxilia

lia ejus rei in his potiſſimum quaeſita ſunt quae mandere cogunt. Beneque ejuſmodi alia atque alia ceſſiſſe, memoriae proditum eſt. Mali citrii putamine munire ſe ſuevit Foreſtus. Si iis parum credideris, non igitur et huic parum credendum, ſalivam exſpuendam eſſe. Wenceſlaus ſane Dobrzenſky ſe ſic ab omni contagio tutatum eſſe prodidit, et artem hanc tanquam antidotum generalem aliis venditat. — Nocentes ſpiritus patentibus ſummae cutis quandoque viis infundi, haud negaveris. Veſtimenta jam executus ſum. Sintne quibus ſpiramenta linere ita poſſis, ut contra contagionem impune claudas, neſcio. Majores profecto noſtri pigmentis ſe infecerunt, Indique adhuc Americani corpora ſic inſcribunt diverſiſque imaginibus variant, homines utrique ſaniſſimi.

Stagnorum auras Contagionemque cavere, quatenus Edinenſibus utile ſit.

QUAE omnia quam diligenter tenenda ſint in gravibus regionibus, et ubicunque terrarum contagio ſit, experientia ſatis probatum eſt. Attendenda ibi quoque ubi noxa minus infeſta videatur, Edinenſes monitos velim.

IN Scotia quartanas rariſſimas eſſe, Baglivius olim prodidit. Edinenſes adeo male non habent, ut, toto ferme novennio, quartanas tres tantum vel quatuor origine Scoticas viderim; neque hoc ita in omnibus ra-

ratum, ut nequaquam in dubium devocari potuerit. Tertianas vero quotidianasque febres Edini raras esse, minus recte statueris, ni forte ad cultiores respicias, et qui salubria loca habitant. Plebem sane Vere quotannis et Autumno infestant, eosque fere qui in uliginosis versantur. Quibus auxilia jam proposita praesidio fore confido.

CONTAGIONEM excipiunt febres cujuscunque fere generis sint. Et Edini etiam, priscorum Scotorum plebes tertianis quotidianisque magis obnoxia est, et eadem squalore prae reliquis infecta. Febres earum similes quae a diutina conclusione sunt, vel quas putridas vocare amant, rarius vidi; quae tamen a contagione fere omnes sunt. Febris equidem, cui ex inflammatione nomen inditum, ferme ex caloris frigorisque varietatibus est, quas postea exequar: In Lindi tamen experimentis positum est, evidentissima ejus quandoque indicia contagionis culpa facta esse; et variolas a contagione sane profectas, et inflammatio et suppuratio excipit: Quo intentius cuique circumspiciendum est, ne forte praeter opinionem accesserit. Febris Edinensibus infestissima ea plurimum est quae ab indiciis ejus, quam ex inflammatione nominant, incipiens, secundo vel tertio septenario, ab his excipitur quae, tanquam propria eo generi quod nervosam febrem vocat, Huxhamus proposuit. Rariusque ipsa nervosa, quatenus

tenus uſu comprehendere potui, non quoque ab aliquibus inflammationis notis incipit. Verum enimvero, in nervoſae hujus prioriſque cauſas quo ſolicitius inquiſivi, eo ſaepius inveni, quod contagioni tribuere debebam. Contagionem equidem, unde febres ſunt, ejuſmodi fere inveni, quae vix, niſi aliis juncta, moveat. Quo factum eſt, ut Edinenſes febres raro ſanos inficiant. Sunt quibus ea proprietas eſt, ut febribus facilius tenentur: Atqui, in his, a contagione coepiſſe, quam clariſſime evictum vidi. Impuneque ſaepe Edini licet hoſpitii conſuetudine cum febricitante conjungi; rarius in eodem cubare lecto.

Quae febres omnino arcent, ea propoſuimus et recidivis occurrere. Atque coeli hic ratio tanti habita eſt, ut peſſimum omnes fere medici ferant, aegro eſſe coelum quod aegrum fecit; adeo ut in id quoque genus quod natura pejus eſt, in hoc ſtatu, ſalubris mutatio ſit. Omnibus cœli mutandi copia non eſt. Contagionem utcunque effugere cuique fere licet. Saepenumero experimentis cognovi, iis qui, ſimul atque febre liberati fuerant, hoſpitium, forte fortuna, vel etiam cubile mutaverant, recidivam multo minus timendam eſſe, quam ſi iiſdem uti perrexerant. Quocirca, et hoc etiam apud Edinenſes, tenendum eſſe cenſeo, ut quam primum febris conſtiterit, medicus neceſſariis periclitantis auctor ſit, ut eum in aliud cubi-

culum deferant, vel, ſi id non eſt, ut vetuſtum ſaltem lectum, ſtragugulamque potiſſimum veſtem, omneque id cui contagio inhaereſcat, purgationibus diligentiſſime luſtrent. Quod ſi quis ſaluti inde proſpectum fore mecum fecerit, nae is forte ſecus vel in hoc ſtatuerit, iis nimirum qui cum alio, febre finita, conceſſerant, recidivaeque inde occucuriſſent, in aere praeſertim qui natura pejor erat, multo minus plurimum coeli quam hoſpitii mutationem profuiſſe.

De Frigoris Caloriſque Varietatibus cavendis.

De Frigore ſolo cavendo non ago, qui exinde febres fieri dubitem. Frigore ſatis intento, cuiquam fere reſolutionem nervorum vel gangraenam fieri, facile crediderim. Si inſtes vero, et febres id quoque excipere contendas, exempla flagito. Frigidiſſimis etiam regionibus homines ſani ſunt; febribuſque prae reliquis minus obnoxii.

Febres vix etiam a Calore ſolo accendi, durius forte videatur. — Si quis calorem inſimulet, is velim primo proſpiciat, ne alia quoque accedant. Uligo rariſſime abeſt: Bene Columella praecipit, non contentos eſſe nos oportere prima ſpecie ſummi ſoli, ſed diligenter explorandam eſſe inferioris materiae qualitatem: Ariditati minime fidendum; ductis foſſis, humor, antea latens, ſaepiſſime oſten-

ostenditur; ubicunque viridaria, ibi humor; utpote qui plantis pro nutrimento est. Febres aestus non antea excipiunt, quam auras venenatas ortas esse conjectaveris. Samiel ventus, si Lindum audias, Ægypto prodest; officitque alibi, Ivesio auctore, aliter quam quod calidus est. — Calores sane summi sine febre. Qui vitrum coquunt, fabrique ferrarii, nisi corpus caloribus fatigatum frigori committant; tum milites in castris, rusticique, licet solis radiis maxime verberati, modo aequaliter calescant, nubilumque coelum stagnorumque auras caveant; febribus vacant. Pestis denique sub maximis caloribus Smyrnae exstinguitur, et ante etiam Ægypti quam Nilus superfunditur, et Byrrhaeae quoque, sicut, post multorum ibi annorum moram, idoneus certe auctor memorat, Russellus.

Ne cui vero nimia fere haec videantur, subjiciendum nunc est id in quo omnes conveniunt; caloris, scilicet, frigorisque varietates quam maxime nocere. Id cujus varietas movet, ad haec proxime accedit, quae per se movent: Calor frigusque, medico diversa, philosopho earundem quasi scalarum gradus sunt. Igitur, a stagnorum auris contagioneque initio accepto, proxime caloris frigorisque varietatem exequor. — Proposueris forte, neque hanc varietatem solam movere. Quod veri minus simile forte putaveris, si mecum senseris, nihil fere interesse febri,

 cui

cui ex inflammatione nomen inditum, et rheumatiſmo, quem acutum vocant, niſi quod in illa inflammatio fugacior ſit, nec ita commiſſuris inſideat: Illam profecto, quoties hunc, toties ex caloris frigoriſque varietate ortam vidi. Sydenhamus quam plurimarum ibi febrium evidentem cauſam eſſe petendam, pluresque inde ſane, quam peſte, gladio, atque fame, ſimul omnibus perire, memoriae prodidit. Febres, ſcilicet, quae Sydenhamus executus eſt, plurimum fere erant ejus generis quae nomen ab inflammatione traxerunt. Minime tamen ne ex hac quidem cauſa negaverim, vitioſarum regionum contagioniſque noxam a caloris frigoriſque varietate tantum intendi, ut, cui plus tribuendum ſit, ſaepiſſime ambigas. Utrumcunque ſit, varietatem hanc ſtudioſius cavendam eſſe, manifeſtum eſt.

Noxium ſemper eſt, caloribus relaxatum, ſubito et inſueto frigore excipi. Quare ea anni tempora graviſſima ſunt quae maxime variant; autumnuſque ideo quoque periculoſus ſemper habitus eſt. Æqualitas igitur, quoad ejus fieri poteſt, conſequenda eſt; quod fere in egrediendi redeundique rationibus potiſſimum ponitur. Moleſtias quae ex anni temporibus ſunt, et tempeſtatum generibus ea vel invitus perceperis. Occurrendi aliis facultas haud adeo denegata eſt. Et primum in quoque ſitum eſt, ut nec, intermiſſa exercitatione, calefactus frigori ſe committat,

quod

quod diligenter ita Sydenhamus cavit, nec cibos potusque calidos coenatus, ut Edinensibus nostris nimis adhuc familiare est. Vestem temere immutatam, tanquam alteram noxarum fontem, Sydenhamus considerayit. Familiaribus suis auctor fuit, ut nullo alio tempore quidquam vestibus quibus adsueverant detraherent, nisi mense uno ante solstitium. Et quidem ex dictis pronum est colligere, vestem istiusmodi esse debere, quae pro coeli temperie varia, calorem pertinacius coerceat, vel celerius transmittat. Quod tamen tantam solicitudinem exigit, ut ii semper mihi magis valere visi sint, qui vestitus rationem nunquam quam qui nimis anxie mutaverint: Intercurrentisque molestiae remedium aliunde quaeri potest. — Autumnum varium diximus, et ideo periculosum. Quam varietatem, quasi ne sic satis infesta esset, produximus, nuper et hyemi etiam nocentius anneximus. Architecturae, scilicet, et luxuriae curiosiores, salutisque negligentiores facti, meridianorum autumni temporum caloribus domi frangimur, matutino assidue vespertinoque ejus frigore foras excepti. In domibus sane, numerosius olim divisis, laxitatis nuper cura adhibita est, atque sic equidem spiramentorum omnium diligenti nimis conclusioni allevamentum quodammodo consecuti sumus. Quod si quis exstinctis ignibus efficeret, ut aedificiorum temperies eadem omnino esset quae circumfusi

 aeris,

aeris, nae is tandem malum ipſum radicitus excuteret. Veſtimentis ineſt ſatis adverſus frigus praeſidii. Scytha, pellibus tegminibuſque aliis probe velatus, etiam inter ſolitudines vaſtas conſtitutus, altiſſimis nivibus preſſas, et perpetuo gelu conſtrictas, gratius et ſalubrius calet quam Britannus, qui in cubiculis hybernis ſuis, vel potius laconicis, juxta focum et ignes totos fere dies conſumit.

His fere proſpicere poſſis, ne frigus calorem excipiat; calorem quoque cavere queas, vel domiciliorum vel tui ipſius ratione habita. — Servandum eſſe, ne quis nimium apricetur, vix opus eſt dicere. Si quando meridiani ſolis ardores recta caput petant, frigida forte, vel aceo in galeam indito, intolerabilem alioquin aeſtum, vaporibus horum temperare poteris. Calor cuique proprius celeriter ſatis per veſtitum tenuem difflatur, lineum vel xylinum. Quem ſi iſtiuſmodi etiam quis efficeret, ut radii ab alieno calore profecti inde reſultarent, ſatis forte propoſito factum foret. Quod, philoſophorum diſciplinis fretus, chemicorumque etiam et artificum experimentis adjutus, haud immerito forte conſecutus videare, ſi nitorem illi candidiſſimum induceres, ſimul et laevorem expolitiſſimum. — Ædificio laxo habitare convenit, perflatum aeſtivum ejuſmodique, quoad ejus fieri poteſt, temperiem habente, quam quis maxime in patria ſalubrem expertus eſt.

eſt. Intercurrenti aeſtui ſubveniendum, frigida, vel pura vel ſalibus condita, in pavimentum fuſa, vel panniculis quae humorem excipiant in eam demiſſis, ante fores vel feneſtras ſuſpenſis, iterumque cum inaruerint madefaciendis. In tabernaculis eadem proſunt: In quibus quoque, ne opacum frigus captandi facultas deſit, adhibenda opera eſt, ut humori ſalubri obvia ſint, chlamydeque ramorumve umbra protegantur, vel aliis quae calores excludant.

De cavendo Humore.

Humor quoque primum quaerendum eſt, num ſolus febres faciat. — Aqua in terra intincta cito putreſcit, praeſertim ſi calor accedat. Neque ideo, niſi calor et corruptio abeſſent, febres protinus ab humore ſunt, quamvis, quo plus humoris ſit, eo crebriores fuiſſe deprehenderis: Stagna vicina febres faciunt, quae forte humori tribueres; navibus vecti ad littora applicati febricitant, in alto mari haud item. Quinetiam humoris in aere menſura haud ita in promptu eſt: Muſchenbroeckius omnibus inſtrumentis ad id accommodatis parum tribuit, utpote qui eorum alias atque alias proprietates eſſe perſpexit huic rei adverſas: Tenendum quoque, effectus pro humido inhaerente variare, ſic ut craſtinus humor hodierno ſimilis diverſa faciat: Nec facile excogitaveris cui fi-

des habenda ſit, niſi quidquid ſit quo utare incorruptum adſerves, ejusdemque novam paremque ſimul portionem quotidie adhibeas; quod non adhuc factum, nec factu expeditum eſt. — Nec alia tantum adſunt quae in accuſationem non merentis humoris habeas; ſed etiam, humore maxime abundante, non illico febris eſt. Lotrices piſcatoreſque prae aliis hominibus haud obnoxii. Æſtivi imbres fere ubique ſalubres. Civitates quoque ſalubres juxta flumen ſitae, ſi nocentia caetera abſint. Quinetiam lacus peſtiferus, aquis jugibus immiſſis flumenque factus, ſalubris evadit. Maris aſpergo quidem ſalina eſt; vapor non item; ſiquidem pura, ex marina, aqua flamma ſola elicitur: Altum autem mare jam demonſtravimus ſaluberrimum eſſe omnibus febricitantibus receptum per totum terrarum orbem. Dixerit forſitan quiſpiam, humorem equidem per ſe non movere, ſed calore conjunctum maxime. Itaque operam dedi ut homines, qui febribus tenebantur quae ex toto intermittunt, ſub exſpectatione futurae acceſſionis in balneum deducerentur: Aliquotieſque experimentis comperi, qui in balneum deſcenderant, iis acceſſionem non obveniſſe; factum eſſe ut rediret quo die proxime exſpectanda erat, ſi abſtinuiſſent. Sunt qui febres quae intermittunt omnes humori tribuunt, Lindum alioſque ſummos viros ſecuti. Tot quidem rationes afferunt, ut ſibi profecto perſuaſiſſe; cae-

caeteris velle videantur. His vero potiſſimum inductus, eorum ire in ſententiam alioquin pronior, pauliſper ſubſtiti.

Neque humor non cavendus, qui corruptus auras venenare et vaporatus frigus intendere poſſit. Et vulgus quidem aliudque agens populus, et veſtem omnem madefactam fugiunt, et aedificia humida et recenter conſtructa. Calceantque ſe bene, et partibus his corporis imprimis proſpiciunt, quae frigori minus aſſuetae ſunt. Ventos etiam fugiunt vaporiferos: Et quam ſcientem ſe ab hac parte ſtatuendi villam ſalubrem Varro praeſtiterit, imbecillo quoque Britannico, ad orientales praeſertim incolae oras habitanti, nimis compertum eſt: Curandum, contendit, ne adverſum Eurum ponas; quo minus hyeme fiat vehementer frigida, et aeſtate non ſalubris. Caetera ex his diſci poſſunt quae jam executus ſum.

De Febrium Cauſis ſummatim quae maxime per ſe moveant.

Atque haec fere ſunt unde febres plurimum coeptant. Sane ego, qui in amplius ſex mille aegris valetudinum cauſis ſcrutatus ſum, ſtagnorum auras contagionemque, frigoriſque et caloris varietates, praecipua eſſe, poſt quae febres factae ſunt, in uſu et experimentis evidenter comperi.

Non eadem tamen omnibus infeſta.

Graviſſimae Guinaeae orae incolis vix inſalubres ſunt: Europaeus advena vix puppim prius terrae applicuit, quam illico ſaepe moritur. Haſlarae contagio in multa millia ſaeviit: Lindo chirurgoque ſuo, ſicut Judaeis olim in fornacem conjectis, nulla inde extitit laeſio. Alexander, quondam diei ſervidiſſimo tempore, liquore fluminis invitatus, vix dum in Cydnum amnem deſcenderat, cum gravi inde morbo implicitus eſt: Romana juventus, poſt quotidianas in campo martio exercitationes, pulvere ſimul et ſudore perfuſa, Tyberi impune laſſitudinem curſus natandi labore depoſuit.

Mali nimirum adſuetudine duramur in his, ſicut in caeteris rebus omnibus.

De Ingluvie Crapulaque cavendis, aliiſque quae non niſi aliis juncta moveant.

Febres a Britanno homine Ingluviei non imputari mirum videatur; et nunc praeſertim, cum, labefactata majorum diſciplina, lautae copioſaeque vitae ſtudium, epularumque demum inexplebilis cupido, blandientibus etiam ingenuarum artium lenociniis, in omnes pene ordines incubuit. Et ſane minime a vero alienum eſt, id, cujus quotidianam confectionem, quotidiana etiam febris imago excipit, inordinate immodiceque aſſumptum, febrem tandem ipſum accendere. Nec profecto quid

quid respondeam habeo, nisi sic se rem rarius habere, plurimumque corporis beneficio fieri, ut his qui vel nimium se repleverint, vel parum confecerint, supervacuum omne, qua via primum expelli potest, ejiciatur. Et materia quidem retenta multipliciter infestat, sed non quod febres accendat: Sermoque de eo est, quod saepius fit, non de eo quod aliquando fieri potest.

Similem fere Ebrietatis rationem esse, et ipse Scotus affirmare possum. Nec amor hujus vulgo nostro, exolescente paulatim vetere in cibis continentia, adhuc excussus est. Edormitque plebes crapulam et exhalat, in qua quandoque etiam adversus nocentissimas offensarum causas, haud parum praesidii est. Apud proceres, elegantioremque quemque priscis usurpatus mos exolevit, ut rure praesertim temperantia hospitalitatis vicem exhibere videatur: Nec sic tamen minus nunc quam antea febricitant, aut alius inde fructus perceptus est, quam ut morum in convictu frequentius sorbillent, et vorandi inde facultatem magis moliantur.

Infinitum foret in caetera, quae non nisi aliis juncta moveant, descendere; nec operae pretium, cum eadem saepius dicenda essent. Rebus quidem multum inter se differentibus alia atque alia propria sint, necessum est. Unum tamen ubique servandum est, quod antea quoque proposuimus corpori subesse robur quoddam posse, quod

quod contra omnes externas causas firmat. De quo idcirco, quantum in quoque detraxeris, tanto minus resistet, ut summum sic ex imbecillitate periculum sit. Quae imbecillitas non ex his tantum efficitur, quae evidentius vires labefactant; sed omnia quoque excipit quae agitant et convellunt. Ex quo disci potest, quam innumerabilia fere sint, quae febres ipsas facere videantur, quum aliis tantum injuriis viam expediant. Quare, quae ante de contagione caeterisque exposita sunt ita praecipio, ut fatear, tanta ea non esse semper ut febres sola concitent, sed, concitent, sed, contra has saepe tunc solum invasuras esse, cum aliorum aliquid accesserit.

DE CORPORE CONTRA EVIDENTIUM CAUSARUM INJURIAS FIRMANDO.

Evidentes causae vel eae esse possunt, quibus cum sano impune interesse licet, vel quibus sanissimus resistere nequit. Sanitati fere sufficit ratio victus, quae idcirco utrobique servanda est. Verum equidem, si resistendi facultas constantior requiratur, quam quae victus praestare queat, praesidium ab iis medicinae partibus petendum est, quae medicamentis vel manu curant.

De Ratione Victus.

VICTUS ratio plus posita est in nocentibus cavendis, quam in curiosiori eorum selectione, quae, his ablatis, restiterint. Praevisis tamen iis quae ad nocentia pertinent, ea potissimum quae cavenda sunt jamjam executi sumus; nec de caeteris fere habeo quae proferam. Sed, quoniam minus ex populo videatur penitus de re adeo vulgata silere, pauca brevissime indicabo.

ATQUE longe fugiendas esse tetras stagnorum contagionisque auras, Coelumque id saluberrimum esse, quod ad frigidiora altorum saxosorumque montium latera sit, vel quod aquis puris fluminum vel alti ipsius maris incumbat, haud profecto opus est ut iterum iterumque praecipiam.

Robur requiritur: Cuique igitur prodest Cibum quam plurimum capere, dummodo hunc conficiat. Modus desiderio naturali finiendus est; scireque licet, eum utilem esse, quem neque corporis languor nec ingenii tarditas sequitur. Socrates, auctore Gellio, propter summam temperantiam in illius etiam pestilentiae vastitate quae Atheniensem civitatem depopulata est, inoffensa valetudine vixit. Æque scilicet satietas nocet ac abstinentia. Nocetque plus, inopia aquae premente; sicut in longis navigationibus cognitum est. Sallustius, in aequales suos, de more invehens,

hens, questus est, famem eos non opperiri, sed cibum luxu ante capere. Sed rem sic se habere civilium necessitatum ordo requirit; eoque intermisso, corpus affligitur. Utendumque cibo saepius, ut plus ingeras; et exiguo, ut melius conficias. Evidentes causae, serpentium etiam ictus, jejuno magis nocent: Utilissimumque est igitur, ubi ex his metus est, non ante progredi, quam quis aliquid assumpserit. Corrupta omnia fugienda esse, cuivis in promptu est. Animalia, ut integerrima sint, eo in aestuosis locis attentius providendum, quo id ibi factu difficilius est, et nocentius negligitur. Olera, Germanorum more, si bene de nautis mereri in animo est, sale condienda sunt. Valentissima materia per se semper prodest; quippe in quo plurimum alimenti est. Cibus ex animalibus, qui excitat simul et alit, frigoris calorisque varietatibus intentius officit. Quae non ex animalibus sunt, contagioni stagnorumque auris inimiciora esse, facile credideris: Infirma nimis tamen saepe sunt, quam quae parum assuetis resistendi facultatem praestent; quo minus mirari licet, corruptioni quandoque favere id quod natura sua corruptioni adversa est. Neque non, quandoque facultas his inest ad roborandum accommodata, valentioribus modo utare; robustos inde factos quotidie cernere licet. Indi, Pythagoreis disciplinis imbuti, qui animalibus abstinent, quatenus inde contagioni in-

invaſurae occurrant, neſcio. Quae adſcititia animalium noxa carent, ea equidem in aeſtuoſis locis ſtudioſius praeceperis. Satis roborare poſſe libentius forte dederis, ſi hoc quoque non deflexeris, nullam ſcilicet ejus facultatem eſſe quod in tritico valentioribuſque ejus generis alit, quae non eadem omnino pene ſit, quae glutinis animalium. Profecto Beccarii Keſſelmayerique experimentis, qui inde ſimilem ipſi nullum fructum perceperint, aliiſque quoque inductus ſum, ut de confectione ciborum ſentiens, in Aſclepiadis fere partis tranſeam, qui caetera ſupervacua eſſe contendens, nihil concoqui propoſuit, ſed crudam materiam, ſicut aſſumpta eſt, in corpus omne deduci. Quae in ventriculo peraguntur ejuſmodi eſſe, igitur conjectaveris, quae utile hoc a ſupervacuo diſcernant, et hujus noxis officiant; ni forte ſtatueris, ea quoque peragi, quae efficiant, ut nutrimentum in corpus accommodatius dividatur. Sane, ei quod confectum jam eſt, nihil aliis opus eſt, ut conficiatur. Conficitur in farina haud ſecus ac animalium glutine alboque ovi; conficique mihi videtur in oleo et gummoſis. Sacchari facultates ſcitius ſcrutandae ſunt. Aliis tamen ſatis valentia ſint necne, haud omnia credere oportet. Cibi uſui, qui ex animalibus, non penitus, etiam in calidioribus regionibus, circumcidendum eſt. Quid meruiſtis piſces, ut Celſus vos graviſſimos diceret. Jurulentos,

lentos, etiam hi quos limosa ferunt, quam praesentissimo praesidio esse adversus febres, aestuosis etiam Senegalliae oris alibique compertum. Sed, hi ne corrumperentur, cautio erat: Frigitque fere coquus, et pinguia alienaque alia admiscet; quo magis videndum, si quando offecisse visi sunt, ne falsi criminis postules. Varietate abstinendum; non quod varietas ipsa adeo nocet, sed ne hac solicitatus, homo assumat plus quam conficiat. Ovidius quaerit, unde homini tanta ciborum vetitorum fames sit. Stomachum varietati assuefactum, non postea nisi majore varietate solicitare licet.

Aqua ad compescendam sitim sufficit; sed aqua pura opus. Non ea pura est, quae ex nive, quae ex flumine, quae fontana, quae fluviatilis, non etiam quae levissima; haec pura est quae alienis quam maxime caret. Aliena haec porosis inhaerescunt, lapidibus quibusdam, arenae, spongiae. Aquas quae ne sic quidem expurgantur acida expurgant: Aceto Romanus miles, alumine Ivesius aliique, usi sunt. Aqua putrescens sibi ipsi pro remedio est, alienis fundum petentibus. Flamma sola puram a marina aquam discrevit Lindus, ne ab omni parte navigantium desideriis non mederetur. Aqua pura satis quidem siti accommodatur non Potioni. Quae immiscentur gratiorem reddunt, vel meraciorem. Grata cuilibet pro ingenio seligere licet; potiones meraciores

ciores ad medicamenta refero, ſicut quoque ea quae condiunt.

Quae citra fatigationem exercitatio corporis eſt, ſemper roborat; ideoque omnibus febrium cauſis obſiſtit. Hac arte majores noſtri, homines vino dediti, nil inde incommodi percepere: Nos, qui tantum de mali remedio quantum de cauſa detraximus, temperantiores quidem ſpecie, ſed non re, facti ſumus. Nec ingluviei minus quam crapulae exercitatio occurrit; ſicque forte etiam nunc occurſum eſſet, ni, quae luxuria invexit, penſiles rhedae aliaque, id tandem effeciſſent, ut inertia et mollitia fracti, nec remedia noſtra, nec mala pati poſſimus. Deſidia, incolis calidiorum regionum inſita, haud ſecius morborum incurſiones quam hoſtium invitat.

Raro Animi Exercitationes officiunt, niſi ingenii acies ſtudio alicui ſerio et difficili impenſius adjungatur, et pertinacius inhaeſerit. Atque ab hac ſane parte noxae ſecuri ſumus, niſi forte ad aleam ſpectes. Id profecto, inter alia Germanorum morum veſtigia, retinemus, ut ſobrii hanc adhuc inter ſeria exerceamus pari lucrandi perdendique temeritate, parique in re prava pervicacia. A pertinaci litterarum ſtudio nil metuendum. Suavitatibus odorum capti, qui e ſcientiae floribus afflantur, libamus ex omnibus. Nullum nos deſiderium tenet ullius certae diſciplinae.

Concitatiores Animi Affectus fovendi; remissiores concitandi. Mente moerore gravata, omne ciborum desiderium in sanissimo fere quoque tollitur; quod tamen instantis morbi indicium est. Quanta mala a metu immineant, jam in transcursu attigimus. Quam maximum ei periculum sit, qui maxime timet, vel ex hoc appareat, Rivinum summum auctorem testari, se nullum in peste Lipsiensi aegrum vidisse, qui non ex terrore illam contraxerit. Cadavera igitur, urgente malo gravissimo, noctu efferenda sunt, et in sepulchro clam condenda. De invitis in valetudinaria conjiciendis, antea dixi. Quanto, cujusque animo audacia natura vel moribus, tanto illi opes ad defendendum majores: Turcis audacia usu confirmatur; indeque forte increvit, quod fato omnia contineri credunt. Audaciaque haec tanti est, ut, ad hominum animos confirmandos, multa, alias vana et superstitiosa praecipienda sint. Non nequicquam itaque, in lustrationibus suis, Jovem, Apollinem, deosque alios, adhibuit antiquitas. Gliscenteque morbo, operam dare etiam oportet, ut contagionis ipsius opinio insita et vetusta etiam, quoad ejus fieri possit, radicitus evellatur. Quod si hoc fieri nequeat, quod rarissime potest, tum amuleta, innocuaque alia, plebi venditanda sunt; deorumque templa, antea clausa, iterum aperienda. Nihilque, gravi calamitate grassante, tam

ad

ad praesidia utile est aut alienum, quod non, metus amoliendi causa, negligere quandoque, aut permittere, necessum sit.

VIRES Vigiliae evidenter convellunt; et vigiliae praesertim aleatoriae. Somnum longiorem fere gravitas dolorque capitis excipit, inertiaque ad solita officia exsequenda, sicut quoque in febrium initiis. Quam non mane in gravibus regionibus surgendum sit, vel certe progrediendum, non est cur saepius praecipiam.

CONTRA frigus defendunt calceamenta idonea, amictusque laneus vel pelliceus, strictiorque is, et singulos artus exprimens. Laxiores forte fluitantesque vestes, tenues, laeves, candidae, calorem minus retinent et admittunt. Quae fere, quatenusque Vestitus ratio ad contagionem habenda sit; satis quoque antea executi sumus.

HIS propositis, Res Venerea minime praetereunda est, quo fonte derivata mala in patriam quoque tandem fluxerunt. Quae, quanta sint, et quomodo invecta fuerint, melius quis forte perspiciet, qui, quae proceres urbanique a rusticis in hac re deflexerint, paulisper expenderit. Sera his et rara est matura aetate venus; spontanea cupidine turgescentes, validi et inexhausti, miscentur; et robora parentum liberi referunt. Proceribus, contra, et urbanis praepropera est pubertas, largiorum epularum irritamentis anticipata; praecox etiam virginibus ab eadem

causa protervitas; petulantia lasciva defervescentis libidinis aestum excipiens, impudicisque continuo lectionibus, scortorumque consuetudine exstimulata; coitus quos inflammatis sic desideriis concupiscunt, molles, languidi, corporis animique vires omnes prosternentes; complexus denique steriles, vel vitiosis parentibus progenies vitiosior.

Nec concubitus tantum immodicus pertimescendus est, sed omnia alia, quaecunque alias horum facultates sint, Quae Hominem infirment. Cujus generis numerus quam magnus jam accesserit, indiesque major accessurus sit, ecquis non perspiciat? Populoque in procerum mores converso, his, nisi me fallit animus, aliquando effectum erit, ut nullibi robustioris improbitatis vitia, sicut olim, offendere licuerit, vel alia quibus praevalentis sanitatis vires se ipsae conficiunt; sed ea solummodo quae corpus contaminaverint, contra tunc nitendi facultatibus orbatum, et ad nullos alios fere usus superstes, nisi ad poenas intemperantiae perferendas. Et ut in aliis medicus versum hunc priscorum morborum statum attendere debebit, ita quoque in arcendis, haud secus ac depellendis febribus; quas ne frigus quidem per eos dies Sydenhamiani generis actuosas, suique medicatrices, excitare valuerit. Nova contra vereor, ut incubuerit nervosarum, putridarum, aliarumque cohors, a causis antea minus noxiis, agrisque forte insuper

per curiosius conseptis ideoque gravioribus, profectae, natura sua perniciosiores, perniciemque certiorem adhuc adlaturae liquescentibus mollitia hominibus.

Atque haec hactenus, ne populo deessem, de ratione victus protuli, haud ignarus, eos, qui medicorum se legibus obligant, celerius saepe aegrotare, quam qui varium habent, spontisque suae, vitae genus. Et sic profecto causarum evidentium omnium patientior evadas, quam fere cuique credibile est. Nec modum huic rei facile finias, nisi tunc forte liberam cuique, legibusque solutam, vitam agendam esse proponas, si cum mitioribus assuetisque versetur; cum graviora accesserint, vel insolita teneant, rationem ejus a medicis petendam esse.

De Medicamentis.

Medicamenta ea primum exequar quae propria quibusdam casibus sunt.

Cathartica praesidio sunt incolis calidiorum regionum, ut quibus bilis plurimum uberior et nocentior est. Sed medicamenta omnia, Quae Vomitum Vel Alvum Eliciunt, stomachum fere laedunt, hominemque infirmant. His igitur non pugnandum est, nisi cum supervacuam materiam ejicere convenit.

Pro condimento Acida sunt. Prosintne alias, forte quaeras. Sylvius ex aceto solo praesidium sibi contra contagionem gra-

gravissimam quaesivit. Hausto hujus quotidie cyatho, sanus exstitit: Hoc dum fieret, octo abierunt menses, quibus exactis, decrescenteque morbo, remedium omisit: Tum, quoties infectam ingrediebatur domum, capitis illico dolore correptus est, quamvis contagionem ibi latuisse ignoraret, et nil sibi inde metueret. Diemerbroeckius ex aceto quoque solo pauperibus multis valentius perceptum esse auxilium, quam ex pretiosissimis antidotis, aliis memoriae prodidit. Supervacua ergo sunt quae ad acetum calefaciendum adjiciunt, sive ea quibus Massilienses latrones usi sunt, sive caetera quae undequaque medici conquisivere. Innumerabilia alia mitto. Scilicet usus ipse docuit, acida, quamvis refrigerandi vim habeant, habere tamen et contra contagionem resistendi. Quo magis cuique tenendum sit, si causam hujus rei quaerat, ne ratio ab eo absterreat, quod utilissimum experientia docuit. Acida corruptioni obstant: Eorum quaedam stomachi resolutioni adeo non officiunt, ut auxilientur maxime: Parva ejus rei copia corpus saepe excitat, quae largior certissime solvit. Quae si minus placuerint, confessionem ego ignorantiae pro causa affero. Interim, acidis insistendum, si quando contagio terreat.

Quae sequuntur, omnibus fere evidentibus causis contraria sunt.

Plurima eorum exempla qui ebrii peri-

riculo ſubtracti ſunt: Nemo tamen committet, ut ſemper ebrius ſit, ebrietatemque alieniſſimus ſtatus ſequitur, evidentium cauſarum noxas intendens. POTIONES igitur MERACIORES ſic dandae ſunt, ut corpus quidem excitent, non ut postea ſolvi neceſſe ſit. Quandoque ſic utendum, urgente graviore aliquo metu, ut hilaritatem exinde conſequamur, qua triſtitiam temporum condire poſſimus, haud negaverim. Ex multis quoque, iiſque qui ipſi experti ſunt, cognovi, ſignis quibusdam adverſae valetudinis futurae ortis, ſe, potionibus meracioribus ſic hauſtis, noxam, quod magis quiddam eſt, vel diſcuſſiſſe vel eluſiſſe. Meracum vinum omnibus venenis contrarium eſſe, Celſus prodidit: Unicum hoc Sayero praeſidium fuit. Nec, hercule, multum intereſt quibus utare, ſive ardens ſpiritus ſit, ſive vinum, ſive humor ex hordeo aut frumento in quandem ſimilitudinem vini corruptus. Valentiſſimum in omnibus ad defendendum opem eſſe et auctores medici ferunt, et in quotidiano uſu poſitum eſt.

VINO ineſt gratum quiddam, & quod alit aliquid, nutrimentorum aliorum ſimile; quibus OPIUM caret. His vero ablatis, vini ſpiritus praeſidio ſunt. Vis igitur quae excitat et inebriat ea eſt quae defendit. Haec vero ipſi cum opio commune eſt, quod ab hac parte eſt quoddam quaſi vini compendium. Quam graviſſime opium quandoque alienus etiam

 ſtatus

ſtatus ſequatur, Haſſelquiſtius docebit. Antidotos Mithridatis vix eſt niſi opium, ſuperbiori titulo auctum. In antidoto ea, ejuſque generis aliis, quam certiſſimum eſſe adverſus venena auxilium, omnes pene auctores conſentiunt. Utendi ratio ex iis intelliges quae de vino protuli.

Nec alia Peti ratio: Cui vis quoque excitandi et inebriandi eſt. Diemerbroeckiuſque, antiquiores aliquos ſecutus, ſic uſus eſt, ut et corpus ſuum inde quotidie utcunque excitaret, et inſtantem identidem valetudinem eluderet. Quem quoque alii recte ſecuti ſunt. Venti, ut ſupra poſui, gravia loca verrentes, venenum obviis afflant. Diemerbroeckius, cui fumum haurire placuit, domi ſemper hauſit. Chirurgus, cujus Chenotus meminit, qui flocci id fecerat, audacis ignorantiae poenas dedit. Somnifera medicamenta alia mitto.

Huc quoque Condimenta diſtuli; ut quae et cibis vel potionibus admiſcentur, et ſola ſaepe adhibita ſunt. His fere idonea ſunt, qui oleribus aliiſque id genus veſcuntur, vel quibus contra frigus obfirmatius obſiſtendum eſt. Cuique regioni ſua ſunt. Sit Indica vel Arabica tellus cinnamomis ſuis, ejuſque generis aliis, dives: His parum invident Lindus, Ruſſique, dum patria ipſis allia ferat. Linnaeus, cenſu plantarum acto, multas in claſſem deſcripſit, cui Tetradynamiae nomen indidit: Allia, et quae ad hanc per-

pertinent, condimenta Europae propria ſunt. Quod ſi non ſint, iis auctor ſum, ut Aſa Foetida ſufficiatur. Similes hujus facultates eſſe, experimentis fretus, contendo: Nec difficile eſt, aſam foetidam ſic temperare, ut ab allio aegre diſtinguas: Allium caeteroquin eſt et valentius et praeſtantius. His quae Mithridatis antidoto, aliiſque quae opium habent, junguntur, conſimilis fere facultas eſt. Tantula ſaepe ſunt quae boni nil vel mali praeſtent. Nec alia eorum ratio quae calefaciendi cauſa cum acidis macerant.

Haud alienum eſt, Peruvianum Corticem, qui tanta vi rediturae acceſſioni obſtat, et febrem omnino arcere poſſe. Ideo non adhibuit Lanciſius, ne in ſecunda valetudine adverſae praeſidia conſumeret. Ei vero qui ſanum ſe inde praeſtiterit, adverſae valetudinis praeſidia adeo non conſumerentur, ut ſupervacua forent. Scire tantum intereſt, an hominem ſanum praeſtet. Bonnevallo, ſuiſque, qui bis terve de die exigua portione vini ſpiritus, in quo cortex Peruvianus intinctus fuit, uſi ſunt, ſanitas incorrupta permanſit, omnibus fere circumcirca morbo implicitis. Cortici vero ea eſt plurimum proprietas, ut tantilla ejus copia parum proſit. Nec tamen, omiſſo cortice, Bonnevallus non aegrotaſſet; eo quippe detracto, in quo forte ſpem poſuerat: Spirituſque ipſi praeſidio ſunt. Alia experimenta ſunt ex quibus corticem plus prae-

ſtitiſſe efficias, cum hoc tamen ut confiteare neceſſe ſit, AMARA quoque vices ejus eodem profectu ſupplere poſſe. Quibus tamen, ſi quis longius inſiterit, ſtomachi huic totiuſque corporis reſolutionem imminere, omnibus notum. Cognoſcendum igitur per experimenta ſcitius, quanta copia corticis ad arcendas febres valeat, et quam tuto hanc adhibere liceat. Interim medicamento ſic fidendum, ut alia magis profuiſſe agnoſcas.

SI quis cortice aliiſque deſtitutus in CHALYBEM incideret, nae ei neutiquam omnis praeſidii abjicienda ſpes eſſet. Medicamentum, ubique fere parabile, vix longiori uſu nociturum, tantulaque portione ad infirmatum hominem reficiendum efficax, haud mediocrem opem periclitantibus promittit.

TOTO corpori firmando, nihil fere aeque prodeſt atque AQUA FRIGIDA. Quo magis hac quotidie lavari debet is, cui cum evidentibus cauſis gravioribus vel inſolitis verſandum eſt. Diemerbroeckius natationes noxias eſſe prodit. Neomagi vero fluminum ripae venenatae erant, et aliena accedebant alia. Subito aqua perfundenda et curioſe abſtergenda eſt. Et rubor calorque in ſummam cutem erumpunt, mens erectior fit, cibi deſiderium intenditur, corporiſque excipit habiliſſima agilitas. Quae ſi cuique acceſſerint, bene ſibi ceſſiſſe ſcire licebit. Nec frigida protinus fugienda vel calida temperanda,

quam-

quamvis cutis pallida aliquantiſper fiat, vel leviter aliquis inhorruerit. Si exercitatio antecedat, quae citra laſſitudinem et ſudorem eſt, haec facile evitari poſſe experiendo didici: Et fere, ſi nil aliud obſtet, quo ante quiſque plus incaluerit quam aquam intraverit, eo calidior emerget. Si quis infirmi ſtomachi ſit, ſuccurrendum ſatis conſtat parti maxime laboranti eſſe. Atque hanc fere frigidae potio juvat. Stomacho vero excitato, toto corpori proſpicitur, utpote cui cum ſtomacho tantum conſortium eſt. Lanciſiusque auctor eſt, nullum, quo paluſtris coeli incolae a febribus tutentur, praeſtantius adhuc inventum eſſe remedium ipſo nivis uſu.

Auxilia quae ab his requiruntur qui manu curant.

NUNC ad ea auxilia ventum eſt, quae ab his requiruntur qui manu curant. Ex quibus contentus uno ero.

ARS nulla re fructuoſius eorum quae corporis quandoque beneficio fiunt imitatrix extitit, quam cum ULCERA excitare inſtituit. Longiuſque progreſſa eſt, excitavitque ſic ut morbos inde non tantum depelleret, ſed arceret. Heinſium ſenatus Venetus eo honore proſecutus eſt, ut ſtatuam ei ad Divi Marci cum inſcriptione decerneret, quod patriam a peſte liberaverat. Is omnibus auctor fuit, ut excitatis ulceri-

ribus praesidium inde sibi quaererent. Neminemque ferunt, qui excitaverat, correptum esse. Quod ita a nuperioribus auctoribus probatum est, ut valentissimum in his, sed non certissimum, auxilium invenerint. Et observationibus quoque cognitum, cum terrentia aliqua aderant, impetum fere in novam hanc paratioremque viam factam esse, ibique deferbuisse. Quo facilius in spem adducare, profecturum id adversus leviora mala, quod in gravissimis adeo profecit. Eoque plus profecto ulceribus quae arte fiunt credideris, quo fueris ab usu instructior.

De iis, quibus Corpus minus obnoxium injuriis reddas, summatim.

Hactenus de iis quibus corpus minus obnoxium reddas. Quae potissimum attendenda esse, ubi causae evidentes adsunt quae maxime per se moveant, facillime dederis. Quando causae istiusmodi sunt ut non nisi aliis juncta moveant, iisdem ita insistendum est, ut, cum alia non nisi difficulter fieri possint, his pene omnia credas.

Quo forte in Scotia factum est, ut, febre quiescente, aliquibus fere ex his quae supra indicavimus, iisque solis, recidivae occursum sit.

A quibus potissimum Febres arcendae sunt.

Febres in quemque incidere possunt, si causæ harum violentissimae antecesserint. Quocirca, quae de febribus arcendis proposui, omnibus equidem servanda sunt, in gravibus locis atque temporibus. Sed, quemadmodum sunt qui evidentium causarum offensis resistunt, senes, melancholici, assueti, scorbutici; sic quoque qui opportuniores. Illis solicitior observatio supervacua est. Hi fere sunt qui conquiescunt et dormiunt, tantum non omnes; imbecilli quotquot sunt, balneo, venere, aliisve causis, relaxati; quibus noxae subitae insuetis sunt; juniores; repleti; feminae potissimum gravidae et puerperae. Iis omnibus acriter enitendum est, ut et causas evidentes caveant, et corpora sua harum injuriis minus obnoxia reddant. Quae eo temperamento tenenda esse censeo, ut iis, qui minus obnoxii sunt, curiosiorem quoque cautionem praecipiam, utpote in quos febres, quo rarius, eo plerumque perniciosius saeviunt.

Habui haec de febribus arcendis quae dicerem.

Quam rem medici vereor ne, iniquiori cuidam judici, adhuc sic excoluisse videantur, ut, particulas passim quasdam subtilius effusiusque persecuti, universitati minus attenderint. Quin itaque, operae haud profecto nullum meriturus foret pretium

tium, qui, ſparſa undique colligens et inter ſe contendens, breviter ita olim digereret ut certiora quaedam et ſimpliciora proficiſcerentur, quae commodis utilitatique hominum latius ſerviverint. Ad cujus labores, aliqua, ſed parvula ſane, ex parte, levandos haec dicaverim, niſi quod laudaverit nihil inibi inventurum perſpexiſſem, niſi voluntatem.

DE

INCIPIENTIBUS FEBRIBUS

DISCUTIENDIS.

ECCE iterum Stahlium morandi cauſas nectentem: „ Valetudinis hoc genus „ nunquam fuiſſe per ſe peſtiferum; fe„ brem actum eſſe, ſtatuto ſemper ordi„ ne, ſtatutiſque viis medicatricem; huic „ vere intellectae nullam directam artifi„ cioſam curam ſatisfacere poſſe, ſed „ omnia dirigi debere ad optatos eorum „ eventus quae ſecernenda demum et ex„ cernenda ſunt. „ Stahliumque adduxi, utpote in his omnes propemodum medicos

cos adſentientes habentem. Sed me dius fidius quorſum tandem eorum praeceptiones pertinent? An, uti homines cum febre e medio ſublatos eſſe faſſi, a febre fauſta omnia ſemper et felicia contigiſſe, perpulchre contenderent? Quaſi quos per res ipſas non moverant, eos eſſent per verba quam manifeſtiſſime data permoturi. An, ut ad diligentiorem eorum imitationem accenderent, quae corporis beneficio fiunt? Scilicet, eſt cur tantopere Hippocrati ſucceſſus ſuos proſperos invideamus, qui, poſtquam in venditata hac imitatione conſenuerat, e quadragenis et binis febricitantibus ſibi commiſſis, quinos et vicenos morti tradiderit. Divum hercule ſenem, ſicut ſacros vetuſtate lucos, adoramus, in quibus grandia et antiqua robora jam non tantam habent ſpeciem quantam religionem. An denique, ut, praeciſa omni aliter proficiendi ſpe, medicus, haud ultra addubitans aut inquirens, quaſi ſic in intima ſcientiae penetraviſſet, triſtes imitatoris partes patientius perferret, ac ſecurius ageret? Hoc minime mihi inficiandum ſumo. Maxima, ultra profiteor, in conſtructione corporis, adſunt adverſus teterrimas etiam febrium cauſas praeſidia; quo minus mirum videatur, ſi aliquis, his ſolummodo intentus, hujus ſolius miniſterio cuncta crediderit: Natura, omnium profecto conſenſu, curandi capaciſſima eſſet habita; niſi curaviſſet.

TOTA,

Tota, si quid video, huc recidit disputatio; Artem consiliorum ad summum moderatricem esse, nec in febrium curationibus quidquid vel posse sibi vendicare vel debere. Cui rei ego, febrium perniciosissimam ubique naturam medicique circa aegros officium nunquam non ob oculos versans, sic respondeo; tum demum curationis in se summam suscipere non debituram, cum nullo cum profectu potuerit. — Quocirca in id mihi unum incumbendum esse censeo, ut incipientes febres discutiendi spem, non temere quidem, sed ex re ipsa conceptam esse, ostendam. Id aliter nunc consequi me nequire doleo, quam si nudam fere, turbatioremque eandem, eorum expositionem proferam quae experientia me in ipsis curationibus docuerit. Quam idcirco postulo, ut tu, pro candore tuo, paulisper mecum velis expendere.

De Victus Ratione.

Igitur victus in primis rationem habiturus, febricitantem hominem, simulatque accepi, sic tenendum praecipio, ut frigidulum Aerem ducat; frigidulumque volo, utpote qui usu cognovi, calorem etiam per horrores febrium intendi; nec tamen frigidum, quippe cui idem usus ostendit, id utique non perpetuum esse, fereque, ni fallor, quo propius initiis experimentum factum sit, eo magis re vera frigescere.

gescere. Caveturque curiose a varietate, cum aliquae earum adsunt, quas quis habere possit, incipientis febris notae; secus sane ac veterascente morbo opus est. Et frigidulus etiam aer, aequalitatis caussa, febricitantibus convenit; quippe apud quos saepius longe fieri possit, ut calorem subito frigus, quam ut frigus subito calor, exceperit. Sed plurimum ante omnia interest, ut aer quam maxime purus sit; calidior plane aer nocuit, sed frequentius multo impurus, non equidem tam suo, quam calidioris nomine. Quae de noxiis effluviis cavendis superius a me tradita sunt, et hic locum habent. Teneturque potissimum in amplissimo conclavi aeger, ut multum aerem trahere possit; singulis ideo momentis renovatum, nec tetro, quem cum spiritu assidue emittimus, veneno infectum. Nec totas aperire fenestras jubeo, ex quo nimium in hoc statu totius cubiculi frigus sit; nec parcius junctas laudo, per quarum spiramenta ventorum rivuli, necopinantium membra aliqua petant: Tutius aer superne demittitur; dandaque etiam tunc opera est, ne recto in febricitantes feratur impetu.

Carnibus piscibusque abstinetur, ne febrem incitent. Nullaque varietate imbecillae etiam materiae solicitatur aeger, si cupiditas desit; quo nihil profecto apud mulierculas celebrius est. Atque sic quidem consequuntur ut aegri tandem stomachum offendant, medicique saepe con-

turbent rationes omnes; non ut hominem ita nutriant, ut longum affecturi mali ſpatium ſuſtineat. Nunquam vidi cui opportuna abſtinentia noxia fuit; plurimos quos cibi alieno tempore dati afflixerunt.

Quae ita tamen non tueor, ut anxiis inde aegri cupiditatibus obſiſterem, quae, vel etiam quod moleſta ſunt, laedere poſſunt. Pro remedio enim voluptas eſt, cujus conſequutionem ipſa moleſtiae detractio affert. Libentiuſque ſubſcribendum erit, ſi cupiditates caecae ſint et praecipites, quas ejuſmodi ſaepe corporis conſtructio excitat, ut, eas ſolummodo expleturi, depulſionem ſimul morbi aſſequamur. Quibus aditus ab intelligentiori aliquo judicio eſt, iis minus fidendum; et de his facilior quidem cum aegris ratio eſt, quoniam ſtomachus ſaepe ea reſpuit quae mens concupiſcit.

Vestium quoque ratio ſedulitatem exigit. Quod tanti eſt, ut haud ſemel in valetudinario noſtro adnotaverim, febrem, quibus cum primum delati ſunt penitius inſediſſe praeſagiveris, vetere veſte ſtragula relicta novaque in ejus vicem ſuffecta, ſubito adeo, ſine ullo alio remedio, deferbuiſſe, ut periclitantium neceſſarios admiratio ceperit, velut ſi ipſum valetudinarii coelum eos reſtituiſſet. Sed quae ad hanc rem pertinent ſupra ſatis comprehenſa ſunt.

Nemo nunc concuſſiſſe vehementibus geſtationibus corpus, in lumine habuiſſe, impe-

imperasse famem, sitim, vigiliam, in hoc morborum genere prodesse contendit. Recentiores medici Asclepiadis haec, non solum ut vana, sed ut supervacua, jure sustulerunt. Etenim ulterioribus non solum diebus, sed primis etiam, cubantis ita luxuriae adrepunt, ut gratissimo in cubili dormitorioque cubiculo quod diem, clamorem, sonum, excludit, haberi eum praecipiant, erigere se, voce contendere haud satis tuta esse proponant, lectionem, negotiosam actionem omnem, cogitationem quoque, quantum potest, circumcidant; omni denique modo moliendum esse contendant, quo minus sensus aliqui ingratis vel turbulentiores animorum motus concitentur. Quorum nihilo secius non semper eadem et ubique ratio est; potissimum inter febrium initia. Scire utique unumquemque decet, nihil sibi antiquius habendum esse, quam ut aerem vestitumque purum adhibeat, horumque consequendi gratia in aliarum quoque offensarum periculum incurrendum esse. Recognitis quippe quae in medicorum monumentis, perpensisque iis quae in quotidiano usu, apud valetudinaria praesertim, collocata sunt, apparere cuilibet potest, optime et iis cessisse, quibus, tantisper dum e gravioribus ad tutiora loca deportabantur, parum provisum est, ne per plurima etiam fatigarentur et convellerentur. Multiplici etenim experientia constitutum est, medicinae inde locum fac-

tum eſſe, quem immunditiae antea impediverant, periclitanteſque, vel ſubito ſic, ex toto, febre caruiſſe, vel curationem, quibus fruſtra olim fuerat, celeriter tunc haud ſecus ac feliciter proceſſiſſe.

CAETERA quae hujus loci eſſe videantur, vel mitto, vel jam executus ſum, vel poſtea exſequar.

De Sanguinis Detractione per Venas.

SANGUINIS detractionem melius in valentioribus ſuſtineri, in plenioribus, in junioribus, infantibus demptis, in frigidioribus locis atque temporibus, uſus ipſe videtur ſatis docuiſſe. Intereſſe inter valens corpus et obeſum, celeriuſque qui nimium eſt pinguis affligi, et apud Celſum invenias. Obeſis omnibus pinguedo abundat; quibuſdam et ſanguis quoque. Hoc in quoque, ſi ex arteriis, ex ipſa ſpecie, vel aliter, aeſtimare potueris, in promptu eſt, plus huic ſanguinis mittendum eſſe. Quam etiam inter valentes et plenos quoſdam interſit, quam maxime quemque, auctore me, accurare addecet. Alius quippe longe vigor exercitatis hominibus ſubeſt, modicoque victus aſſuetis, ac ebrioſis nedum vel voracibus, ſed potioribus etiam luxuriae viris, aliiſque quos copioſior vita plenos fecerit; prioribus conſtans eſt et ſtabilis, poſterioribus ſpecioſior quandoque, ſed fugaciſſimus. Quin etiam ipſe pleniores ejuſmodi vidi, qui

bu

bus ſanguis vixdum miſſus eſt, vel alia quae demendae materiae ſunt adhibita, cum vires hoc modo ereptae continuo labefactatae conciderunt, retroque omnia quaſi ruina quadam revoluta ſunt. Suſpectiſſimaque his eorum bona habenda eſſe, eo acrius commoneo, quod haud abſurdum eſt fore, ut maſcula vulgatiſſimaque Botalli diſciplina, non ſolum apud Gallos ſuos, quod fit, exoleſcere incipiat, ſed ut medici Britannorum quoque, quorum regio frigidior robuſtioraque corpora accommodatius huic patere videantur, gliſcente lautioris victus ſtudio, magis eandem magiſque indies abſtinere cogantur.

Neque ſolum haec conſideranda ſunt, ſed etiam, morbi genus quod ſit, ejuſdemque quae habeantur indicia. — Erravit Eraſiſtratus, qui febrem nullam ſine inflammatione eſſe dixit. Quod ſi quis febrem quae intermittit primariam eſſe febrem contenderit, et in quam caeterae aliae, demptis quae obſiſtant omnibus, verterent; is nequaquam, ſecus ac Celſo collibuit, in antiquiores quoſdam medicos inveheretur. Hi, quippe nullam febrem, niſi aut ex inflammatione, aut ex vomica, aut ex ulcere, inordinatam eſſe propoſuerunt. In qua re eos haud adeo oſcitanter hallucinatos fuiſſe, inciſa deinceps mortuorum cadavera repraeſentaſſe videntur. Haec ſi ſequimur, in proclivi erit, ut hoc auxilio magis in febribus ſuc-

 cur-

currendum sit, in quibus notari neque tempora earum neque spatia possint. Febres vero quae incipiunt omnes vix quidquam aut nihil remittunt, sed uno aliquamdiu tenore continuant. Ex quo tandem colligere alicui licuerit, sanguinem, potissimum in principiis, detrahendum esse. Quod profecto usus, etiam in febribus quae postea intermittunt, confirmavit; velut, videlicet, inflammatio id exegisset, quod febri ipsi alienum est. Lubricum vero quodammodo hunc locum esse, moderatius nunc subjiciendum est; siquidem cadavera mihi etiam in conspectum dederint, quibus febris uno propemodum tenore continuavit, nec tamen aliqua signa aderant, unde inflammationem vel esse, vel fuisse, conjeceris. Non plerumque tamen id fidem non habere debet, quod per plurimos homines respondeat. — Ipsa morbi indicia magis eo cuipiam visenda sunt, quo caetera minus certa habeat. Protinusque sanguinis detractio timeri debet, si simul alicui atque febris invadat lachrymae sine voluntate profluant, anima deficiat, vel nervi distendantur. Pejusque est, intentioremque observationem postulat, si quibus nova sunt, si quibus vastius corpus est, si plenioribus quos mox memoravi ea accesserint. Si tempus ullum jure sanguinis mittendi est, certe illud justum est, cum aliqua inflammationis ipsius signa adsunt. Quae, quatenus inter initia Edinensium febrium

brium adesse consueverint, supra proposui. Raroque quemquam vidi, cui in toto corpore solummodo, et non simul in parte specialiter aliqua, vitium fuit: Quo magis huic medicinae insistendum duxi. Per frigusque et horrores, Monronem, quem honoris causa semper nominabo, secutus, sanguinem effudi, nec hominem jugulavi. Morbus scilicet id desiderat, quamvis homo vix pati posse videatur; id ex quo futura plerumque inflammatio est penitius insidit: Sanguis missus vehementiori ejus impetui officit, corporis efficientiam salutarem non tollit. Sed haec utcunque sint, minime reticendum est, id quod res habet, sanguinem, nimirum cum nihil aliud prohibebat, nulla frigoris horrorisque ratione habita, adeo non, quatenus usu comprehendere potui, nocuisse, ut mala id quae erant, aliqua fere semper ex parte, allevaverit, et medicamentis quae proxime danda erant viam expediverit. — Neque nihil interesse putavi, quo ferramento emitteretur. Cujus rei cognitio, cum ad plura loca pertineat, et etiam ad hunc pertinet: Incidenda vena est scalpello minore ancipiti, in mucronem acutissimum, ad hastae utcunque modum, longe extenuato. Quin, si semel Alexandro Wood, manu stabili, prompta, curationem ferramento ejusmodi, qua est in omnibus solertia, exsequenti interfueris, nae tu extemplo, pro ingenii tui docilitate, cae-

tera quaelibet alia in perpetuum abdicares. Sic enim vena ſimul et cutis praeciditur, moleſtia quam leviſſima excitatur, ſanguis pro plagae latitudine erumpit, oraeque ejus, quod uſu comperi, ſine deligandi ſaepe neceſſitate, protinus coeunt. Cane igitur pejus et angue vitandi ſunt, quae aegris, percuſſorum adinſtar, adſunt, ſcalpella magna ſua, vel pugiones potius, recta in brachium adacturi. Qui, quam turpiter hiantia, difficulterque ſaepe ſanatura vulnera infligant, quam cuncta denique, eorum contraria quae ſupra ſcripſimus, conſequantur, quotidie profecto apud chirurgorum vulgus cernas. Cui demum ferramenta ſua accommodatiora eſſe, minime negaverim. — Déficere animam in ipſa curatione peſſimum videatur. Qui ſic deficiunt iis haud raro ſanguinem iterum tertioque mittere neceſſum eſſe, Whyttium olim juventuti in ſcholis tranſdentem audivi: Quod idem poſt mihi ita uſus oſtendit, ut ne ſic quidem, quandoque, omne inflammationis indicium excederet. Utilius ſanguinem effuſum eſſe judicavi, ſi ſubalbidam ſuperne glutinoſamque ſpeciem induerit, nuperrima medicorum experimenta parum moratus; qui hoc quidem demonſtraſſe videntur, ſanguine ejuſmodi abſente, inflammationem illico minime abeſſe, non coloris ejuſdem habituſque ſanguinem febricitantibus, ſine inflammatione detrahi. Infirmandique ego in recenti re extiti ſecurior,

curior, cui omni confeſtim ſtudio contendendum erat, quo infirmitatis cauſis occurrerem.

De Stibio per ſe dato.

Vomitus in febrium protinus principiis elicitos, ſanguinis modo detractio antecesſerit, tutiſſimum eſſe ſemper febricitantibus, idemque praeſentiſſimum saepe praeſidium, in quotidiano aperte uſu ponitur. Quo minus de medicina mereri videntur, qui eam rem ſuſpicionibus et conjecturis coarguere maluerint. Cogitanti profecto mihi, memoriaque eos, qui plurimi ſane ſunt, quibus ſtibium adhibitum eſſe viderim, repetenti, quam pauciſſimae quas diſcuſſerit febres eſſe videntur, ubi vomitiones non concitaverit: Nec de omnibus loquor qui poſt ſtibium melius ſe habuerunt, ſed de iis quibus inter initia effectus ſubito ita erat et evidens, ut, quid potiori jure medicamento vendicandum eſſet, clare conſtiterit. Optime etiam his ceſſiſſe vidi, quibus alvus quoque deſcenderat. Et, quamvis alvo ſimul vomituque motis, ſudor fere aegrius procedat, ſtibium, quas diſcuſſit febres, quoad longiſſime recordari poſſum, non ſolum ſic video, ſed ſomno inſuper et ſudore diſcuſſiſſe. Ex quo cuipiam forte in promptu erit, quod idem memini, cur vomitus ipecacuanha, dejectioneſque alvi ductione molitae, cum ſtibium ejuſmodi

esset, ut nauseam solummodo vel sudorem cieret, medicamento huic, alias minus valenti, discutiendi facultates impertivisse viderentur. Quae sic accipi velim, ut, me ea tantum quae acta fuerint proferre, quisque intelligat; integrum omnibus servans, ut, quid sit de agendi ratione veritati proximum, ipsi statuant. Stibium febribus moderatum esse, cujus vires ob oculos positae non fuere, aperte proloquor. Penitus etiam insidentium curationes sic saepe perfici, sunt qui perhibent. De quorum decretis, meam qualemcunque sententiam interponere non necesse est, qui de febribus protinus discutiendis agam. Sane cum multum fortuna conferat, rerumque diversitas aciem intentionis obrumpat, exploratius cuique advigilandum est, ne quid forsitan fraudi sit, neve observationum quisque suarum, observantis etiam gratia, studiosior, secundam valetudinem medicinae tribuat, quae corporis beneficio contigerit.

Stibium ejusmodi fuit, quo prius in valetudinario usi sunt. Sulphuris, quantum satis erat, paulatim primum igne vaporavere; tum metalli quod superfuit, cujus tunc cinereus utcunque color erat, nitrique contriti parem modum commiscuere; hujusque plusculum assidue in fictile candescens conjicere pergentes, totum denique, peracta flamma, ex aqua abluerunt. Cujus post in vicem, quod ope-

operiosius fieri videretur, expeditius hoc, ad idem, suffectum est. Stibii habet partes quatuor, nitri partes septem; quibus separatim contritis, et in unum mox junctis, ignis, perinde atque priori medicamento, adhibetur. Metallum ejusmodi mane plerumque datum est, et post meridiem, rarius meridie quoque: Maneque maxime, sicut alia plurima, movet; adeo ut, siquando medicamentum valentius nactus fueris, minus tunc dari conveniat. Spem interdum frustratur; siquidem omnia quae ex stibio sunt haud eadem apud omnes praestant. Neque protinus crimen generis est, si quod metalli naturae sit, vel hominum proprietatis. Per multo plures aegros respondet, postea effectus in aliquo quam experimentis comperti sunt. Atque inde quoque, quod devorandum est, colligitur, quod, modo, ad scrupulos duos est, ad unum vel ad drachmam semis, saepius. Nec aliorum fere alia ratio est. Quod ex stibio fit, et crystallis tartari, fore aliquando, ut certius habeatur, spes est novissime ex medicorum industria facta. Toties id quod vulgo adhuc adhibuerunt decipit, quoties ipsum metallum; quinetiam facultates ejus vix aliter cognitae sunt, medicamento tamen fide ideo facta, quod longe saepius responderit. Atque hoc quoque adversus febres potest. Accommodatiusque parvula ejus paulatim portio ex aqua sumitur et gratius. Cujus utique, ex quo usus apud

apud medicos percrebuit, ſtibium febres efficaciter ſatis moderari videtur, in ipſis protinus principiis diſcuſſiſſe, rarius. Quas profecto a ſtibio febres propere certiuſque ſublatas vidi, eas plerumque metallum ſuſtulit, nullo ab acidis auxilio accito. Sudori etiam magis movendo eſt, cum ad caetera minus valet, convenientiuſque his eſt fere, quibus alvus ante fuſior fertur. His tribus fero ſimul facultatibus, vomitiones extrahendi, liquandi alvum, ſudores eliciendi, unum omnium maxime florere videtur.

Hactenus ſtibium laudibus extuli. Quod, ſi vitia quoque ejus coarguere praeterivero, officio male functus eſſem. Igitur, ſi mitiores ejus facultates ſint, quamvis moderando proſit, febricitantes diu tractos antea fere non expedit, quam febrem ſponte quieturam credideris. Neque illico valentius quodlibet non anceps eſt. Modo actio evidentiſſima eſt, profectus obſcuriſſimus; rarius vires tantum convellit, ut non ſolum imbecillos, ſed valentiores etiam, opprimat; ſaepius denique lacta remiſſionis ſpe, atque in ea curationis facta, in priſtinam confeſtim pravitatem omnia de improviſo recidunt. Pro virili igitur parte connitendum eſt, ut certius curationis genus, idemque tutius ac jucundius, conſequamur; ea tamen moderatione, ut omnia iſta contingant, prima ſemper ſalute habita. De quo protinus dicam.

De

De Stibio ſimul vel Doveri Pulvere, cum Balneo vel Fomento.

Quo experimenta didicimus balneum febris acceſſioni occurrere, eo comprehendimus loco, ubi de cavendo humore praeceptum eſt. Sed cum, balneo omiſſo, febris plurimum repetere perrexerit, alia conjungere viſum eſt.

Sanguine igitur prius detracto, vomituque, ſi opus fuerit, elicito, febricitans homo, ante fere quam gravior acceſſio inſtare ſolet, in balneum ducitur; ſic tamen ut initium interdiu capiatur, quo famulorum commodius miniſterio medentiumque conſiliis uti queat. In aquam calidam ſic demittitur, ut a pedibus haec ad cervices teneat, capite cooperto, vaſeque ipſo in quo aqua eſt curioſe ita veſtimentis involuto, ut ne ad eum frigus adſpiret. — Quod ſi balneum non eſt, calidis, iiſdemque humidis fomentis, fovetur. Linea nimirum omni veſte amota, aegroque in cubili reſupino jacente, panni lanei, ex calida pura, vel cui acetum adjectum eſt, prius ſuccidi, fortiter mox expreſſi, corpori circumdantur; et capiti etiam, ſi id ante ad cutem tonſum fuerit. Ac, his mature ſublatis, aliiſque viciſſim atque aliis, in eorum ante locum quam priores infrixerint, ſuffectis, uſque eo res continuatur, dum tempus ejus praeteriverit. Daturque inter haec quoque diligentia, ne frigus in ipſo opere

opere excipiat; quod tamen, nisi culpa vel aegri vel curantis, fieri fere nunquam potest.

Horum utrolibet per horae dimidium praeviso, et sudore tum plerumque profluente, febricitans eam stibii vim devorat, quae alias vomitui movendo esset; vel pulveris quae Doveri est drachmam semis aut scrupulos duos, vel similem ad idem valitudinarii Edonensis compositionem. — Quod datur stibium, id est, quod, nitro juncto, expeditius fieri dixi. Vomitiones nunc raro elicit; sed nauseam solummodo concitat, eamque fere leviorem. — Nec alia est Doverianii remedii ratio, omnium forte nobilissimi quae ad medicos referuntur auctores. Febres sunt, quibus dolores ejusmodi accedere consuescunt, ut fere pro rheumatismis habeantur. Ad quas juvandas, cum huic maximam inesse gratiam observaveram, in aliis quoque insistere institui. Et adversus rheumatismum equidem, quamvis per se dederis, sudor modo plurimus oriatur, nec febrem incitat, nec calorem intendit. Sudor, si pro votis non processerit, adeo non sanitas, ut alias, in propinquo est; ut, quod hujus causa quaesitum est, in offensionis etiam accusationem incurrat. Cui offensioni balnea sic vel fomenta obviam eunt, ut sudori etiam movendo medicamentum peridoneum reddant. Quod, his rationibus permotus, nunquam deinceps ab illis, ad febrium

cura-

curationes divellere decrevi. Ubi omni facultate ac laude ſtibio id par adeo ac ſimile fuiſſe deprehendi, ut, cui potiſſimum in hoc genere palmam deferam, anceps adhuc cum animo trahere cogar. Stibium in ipecacuanhae vicem dandi, recentiores quoſdam, haud ſine cauſa, deſiderium tenuit. Vinum vero, quod Benedictum vocant, cum tinctura ſimul thebaica hauſtum, vix, quoad vidi, tantum praeſtitiſſe videtur, quantum antiquius id et pervulgatius quod Doveri ipſius eſt. Stibium ipſum, cum opio ipſo conſociatum, quid proſit, incertiori adhuc nititur conjecturae talo: Majorem quam de hoc concipio ſpem, meritiſne olim ſuperaturum ſit, dies conſtituet.

Haec dum fiunt, balneo nihilo ſecius vel fomentis tamdiu inſiſtitur, donec integra in his hora expleatur, vel quoad fatigando offenderint. Quorum ad finem ubi ventum eſt, humore omni amoto, aeger noviſſime detergetur, induſium induitur, et ſtragula veſte multa, rara, et leviſſima, velatur. Curioſeque proſpicitur, ut omnia haec ex lana fiant; non ſic tamen, ut, qui hanc perhorreſcant, linteum his induſium permitti nequeat; non ex altero quolibet detractum, hujuſque ſordibus ſuccidum, ſed puriſſimum ſemper et ſiccum, et, ſicut caetera omnia, ad ignem tepefactum. Cujus inter et hominum calorem, nihil quae hujus rei ſit intereſſe, idonei etiam auctores ex populo ſunt;

ſunt; ſiquidem Feijous hoc jampridem, inter plurima iſtiuſmodi praejudicia, Hiſpanis ſuis excutere anniſus eſt. Pedeſque inſuper panniculis, ne infrigeſcant, involvuntur, vel calida repleti utriculi his admoventur, vel arena ſaccis excepta.

Inter haec, ingens fere ſudor, iſque gratiſſimus, per omnia febricitantis membra effunditur. Cui, ex quo hoc inciderit, nec maturius, aqua calida potui datur, ex farina vel pane prius decocta, vel herbis gratis quibuſlibet ſuperinfuſa. — Frigidane recte abſtinuerim dubito; qui animalia, quorum arterias exercitatio concitare continuat, ruſticoſque homines, quibus febris eſt hactenus exercitationis aemula, impune quotidie ingerentes videam. Neque frigida non pro medicamento adhibita eſt; ſiquidem qui ſub cautioribus medicis trahebantur, non deſunt qui ſic expediverint. Ad quos ſpectans, ſacrificulum maluerim Sylviducenſem imitari, quam Petronem, quorum utriuſque temeraria quidem medicina erat: illius vero tutior eo et probabilior, quod frigidam non ante praeſtiterit, quam ſudorem plenius moviſſet.— Aqua calida interea datur, et ſatis liberaliter. Propter imbecillitatem quoque, vel aegri cupiditatem, cibo ſubvenitur, ſed ex leviſſimis; cum eo tamen ut juſculum ex pullo gallinaceo, vel meraculum quoddam, nec multarum virium nec ingentium, vel alia media materia adjiciantur, ſi neceſſitas urgeat. Et ſic

ſic ſudor producitur, ſpatium ejus ſuſtinetur; & ſomnus fere obrepit. — Ad quem prohibendum vel abrumpendum, Diemerbroeckii plus ſane apud me auctoritas valuiſſet, et ſacrificuli Sylviducenſis ſui, ſi Sydenhamus, viginti quatuor horarum ſudationis auſpicatiſſimus auctor, ullam ejus rei mentionem injeciſſet. Qui ſub divo dormiunt, ſomno ſoluti obrigeſcunt et inalgeſcunt: Non item veſte multa in cubili tecti, qui tunc fere ſudore diffluunt. Et Aſclepiades aemuli eo conſilio vigiliis convelliſſe videntur, ſtibiumque, ut jam dixi, eo ſaepe effectu datum eſt, ut ex utroque plenior tandem ſomnus, et in eo ſudor, et ex hoc ſanitas, fieret. Quae tamen non tanti facienda ſunt quanti aeger; cujus cauſa, ſi alias minus proficiatur, experiri aliud atque aliud convenit, et tenere quod experimentum approbaverit, quamvis ſic etiam tortoris vicem exhibeas. Quod tamen hic non opus eſt. — Sive ſomnus, enim, obrepſit, ſive non obrepſit, res fere eodem redit; ſudor in multas horas porrigitur, longum ejus ſpatium ſuſtinetur, arteriae minus minuſque inordinatae fiunt, aeger ipſe in melius meliuſque inclinare valetudinem ſentit, terrentia omnia ſenſim ſine ſenſu evaneſcunt, donec, ſudore ſimul et metu finitis, ad integritatem tandem ventum ſit.

Aeger tamdiu in lectulo continetur, niſi magnopere aliqua res prohibebit, donec ſudor ſponte conſtiterit; et quo tempore

cunque hoc fuerit, dum viginti quatuor horarum ſpatium ſit ex quo principium captum eſt. Et tunc, ſi febris ſuperſit, vel terrentia maneant, non deſiſtere convenit, ſed iterum omnia experiri, ſicut ſupra praecepta ſunt; ſiquidem, quod primo vel ſecundo die curationem non recepit, tertio demum juvantis pertinacia vicit. Num, ſi primis diebus diſcuſſa febris non ſit, incidatque in vetuſtatem, ſero nimis medicina haec paretur, aliudne non deinceps ex toto ſequendum ſit medendi genus, cum experientia non compererim, nec confirmare argumentis nec refellere in animo eſt; pro ingenio ſuo quiſque demat vel addat fidem.

Neque ſane iſta nova ſunt, ſi cui forte nova diſpliceant; ſiquidem, ne altius repetam, ante Sydenhamum in Britannia quoque reperti ſunt, qui ſudores inter febrium initia, ſed calefacientium ope, moliebantur. In quorum remedia peritiſſimus ille medicinae dux tanta merito indignatione exarſit, ut, minus ſic quid victoriae obſtaret ſentiens, prudentiores quoſque ab omni iſtiusmodi curatione in poſterum abſterruerit. Cujus placitis, mordicus ſemper arreptis, eo adhuc in his libentius devincimur, quod, inaequales coercentes ſudores, qui per primos ſponte febrium dies, cum inſalubri plurimum effectu feruntur, quam conſulto id cogitateque fiat, quotidie ſane cernamus. Minime tamen ideo oblivisci decet, temeritatem ſaepe pri-

priorum, inter plures male habitos, plures quoque adjuvasse. Sudor, scilicet, tantum ad discutiendum profuit, ut contraria etiam remedia parum nocerent. Nostras qui rationes satis expenderint, easdemque artes excoluerint, vix est cur temere suspicari videamur, quin hi studii hoc fructum reportare queant, ut prosperiore olim eventu, nec pravo consilio, rem gesserimus.

De Chalybe Peruvianoque Cortice.

RICHARDUS III.——REX:

But shall we wear these glories for a day?
Or shall they last, and we rejoice in them?

BUCKINGHAMIUS:

Still live they, and for ever let them last.

SHAKESPEAR.

ID votum est. Frustra venit integritas, nisi immoratur. Saepe tamen in hoc genere valetudinis jam finivisse febris videtur, et rursus intenditur.

QUOD si remedio nusquam fere non reperiendo, pauperrimo cuique facile comparando, tuto eodem nec ingrato efficaciter occursum esset, dubiis medicinae rebus haud male consuluissemus. Igitur tertianarum accessiones providere ne accederent, aggressurus, oculos in CHALY-

BEM conjeci. Sal ejus ſtomachum facile offendit; quem idcirco Laghiana machina ex inferioribus partibus in alvum infudi. Metallum limatum, id in corpore emiſſurum quod ex aquis haud paucis aliquantiſper exhalans in laudem immerito ſulphuris habetur, valens adverſus ea quae intus coaceſcere ſolent auxilium, et, in morbis quamplurimis longis, roborantis vicibus quam efficaciſſime fungens, devorandum praeſtiti. Sed, quamvis duobus hominibus ſine noxa maximam utriuſque vim ingeſſerim, nec ſemel id tantum vel iterum, ſed ſaepius, nihil inde boni conſecutus ſum: Neuter a febre liberatus eſt. Et Peruvianus quidem cortex, in eo qui metallum devoraverat, paucis admodum horis morbo plane occucurrit; idque ejus idem et etiam minus pondus, quam quod metalli incaſſum, ſimulatque acceſſione levatus eſt, per quatuordecim fere continuos dies datum fuerat; quamvis febris circuitus eſſet certus, finis integer, et liberaliter ſatis quieta tempora. Quod non profuiſſe, alicui forte in Galeatii Menghinique partes propenſiori, idcirco viſum fuerit, quia, in urina, id nec Boruſſicus cinis nec gallae demonſtraverint; niſi utique Wrightii contraria utcunque extiterint experimenta, et Menghinus ipſe, ferreis pluribus in hominum ſanguine quam quod ante inerant particulis repertis, vix ac ne vix quidem in urina offendiſſe ſe faſſus ſit. Quibus factum eſt, ut Chalybem a medicamen-

camentis quae febribus occurrant avellens, ad ea tantiſper differam forſan arceant, dum comparata aliquando fuerint quae facultates ejus ſic intendant ut celeriores ſint. Quam inanem interim luſerim operam, quam falſa ſpe ductus ſim, res ipſa locuta eſt.

Medicis utique majorem omnino in modum Corticem opus eſt — Propitiore in quem voluntate aliquis forte fuerit, jam inde ex quo apud medicos increbreſcere coepit, ut, veteraſcente re, in omnibus propemodum febribus libentius darent; ſiquidem quae in vetuſtis duntaxat inbecillitas vincat, et eadem fere in inſtantibus occupet. Quod idem, ut praetermittam quas integritas vel remiſſio excipit, in lentis minus difficulter putridiſque etiam febribus adſenſeris. Fidentius porro, et in iis quoque quibus inflammatio ſubeſt, adhibendum cenſui; utpote qui rheumatiſmorum doloribus ante ſudore diſcuſſis, alias vero mox reverſuris, corticem occucurriſſe compluries compererim. Quae, quamvis mihi dederint ad unem omnes, abſtinendum omnino, ſi tuſſis exerceat, pronum eſt contendant. Et tuſſis ſane fortuita febrem quandoque antecedit, quam cortex exaſperet. Male haud raro tamen per febris ſolummodo acceſſionem habet; nunquam fere non tunc ingraveſcit; eſt denique, ſi me audis, febris ſaepiſſime ipſius indicium, una invadit et una tollitur. Quinetiam cortex

 adeo

adeo non officit, ut quod aliunde etiam profectae tussi a febre, ut fere fit, accesserit, plerumque finiat. Medici a cortice abhorrentes, si tussi quis conflictetur quid boni consequantur, nescio. In periculum certe eorum incurrunt, quae nec pauca sunt nec levia, quae longa febris afferre solet, et, tussis vel intendendae metu, huic morbo opportunos, in veram etiam phthisin quandoque praecipitant. Quae, si ad insitam forte animae tuae evellendam opinionem, parum, quod veri nimis simile est, valuerint, aegrorum causa dolebo. Vellem tantum, quam lente quae de hac re protuli amplexus sim, videsses, quam non in uno porro homine, nec semel, sed in multis, observaverim, aliunde nolens quam ab ipsa natura auctoritatem quaerere. — Haec ut ut fuerint, causae profecto nihil apparet, quin, simulatque corpus integrum sit, ad corticem decurramus. Matureque hic facto opus est, rapiendaque sunt cum quadam etiam temeritate auxilia; si enim in occasionis momento cunctatus paulum fueris, nequidquam mox omissum quaeras. Hujus ergo uncia quam ocyssime possit devoratur, idque vel per se vel triticea quadam chartula involutus; vel, si stomachus parum contineat, ex aqua menthae prius piperitidi superinfusa: Ejusdemque deinceps drachma, quater indies praestita, sufficit. Atque sic tandem debellatum est; ac ad ea deventum

quae

quae cuique fere tenenda ſunt, ex quocunque demum convaleſcat morbo. Soliciteque quis inter alia cuſtodire debebit, poſt omnes febres, potiſſimum poſt eas quae continuantur, ne in vitia phthiſin inferentia incidat; poſt eas quoque quae intermittunt, ne in hydropyſes. Adverſus quas quemadmodum adverſus multos alios morbos, quantopere tartari cryſtalli valere expertus fuerim, non Menghini more dati, ſed ſic ut maxima eorum identidem daretur vis, in praeſentia exſequi nequeo. Deſinente ſic febre, ur multum quidem ex ea minuatur, reliquiae tamen quaedam remaneant, tutiuſne ſit cortici inſiſtere, quam in balneum iterum ducere, vel fomenta circumdare, et caetera de integro adhibere, quae ſupra comprehenſa ſunt, conſulendum erit ex his quae uſus oſtenderit.

Mirum equidem videatur, medicos, quorum ſaepe remedia incipientibus febribus tantum profuere, ut ſpes inde haud levis ſalutis affulgeret, committere unquam potuiſſe, quin, conſilii inopes atque incerti, eo confeſtim confugerent, quod, dum in malis varſabantur, fidum toties iis, idque etiam praeſentiſſimum tuliſſet auxilium. Corticem his, videlicet, continuo ingerere, haud ſecus ac Hannibali, ſtatim poſt Cannenſem victoriam, Romam contendere, nimis forte lacta res eſt viſa, majorque fere, quam ut ſtatim eam animis capere poſſent. Non omnia utique iiſdem data

 ſunt:

ſunt: Vincere utrique ſciebant, neſciebant victoria uti.

Haec ſunt fere quae de febribus nos incipientibus diſcutiendis pericula ipſa rerum docuerint. Quae nimis ſane pauca ſunt, quam ut in re gravi adeo ac praecipiti aliorum voluntates alienas allicere queant. Me profecto, quae pluribus ſic opitulatus ſum, nocuerim nemini, tanta ulterius progrediendi cupido inceſſit, ut tum tantum ceſſandum putem, cum omnia aſſidue fruſtra fuerint. Quod ſi, tanto praemio propoſito, medici eadem quoque via inſiſtere decernerent, curationemque, quam ſupra inchoavi, perficere dignarentur, ſedulo eorum tandem peritiuſque navata opera effectum foret, ut medicina inde aliquando fructum haud vulgarem, nec parvam lucem, foeneratura eſſet. Operam hanc interea iis poſui qui febres noverint, quae intermittunt vel remittunt omnes, quomodo in calidioribus per hos dies regionibus diſcutiantur; iiſque potiſſimum qui in Pringelii verſantur, Lindique immortalibus monumentis. Quin, ſi praeterea perſequi licuiſſet, quae ii quoque, quorum doctrinae interiores aliorſum ſpectant, aliud agentes, protulerint, quae ad eandem quaſi metam niti paſſim videntur, atque conſpirare, dictis utique graviorem auctoritatem plenioremque fidem conciliaverim. Et Stahlianos etiam adferre potuiſſem, apud quos praejudicata opinio

opinio non tantum poterat, quin amicitiores quasdam voces veri vis eliceret. Sed intra eas substiterunt. Ab actuosis Chemiae artibus instructi, sed in ignaviores simul Hippocratis doctrinas jurejurando adacti, paratissimi hi medicinae milites arma nequidquam data deposuere. Sydenhamus quoque, mitto caeteros, de febribus pestilentibus agens, medicum omnino naturae auspiciis renunciare debere, proponere sustinuit. Gravissimas quae medicinae fortunarum jacturas factae sint, quod non in aliis quoque viam sic sibi expediverit, alienique periculi cautor extiterit, citius sane deploraveris quam percensueris. Sed aversi a medicina dii in diversum abstulerunt. Quem omnium potissimum artis vindicem constitueremus, et ad victorias naturae extorquendas sequeremur, et ipse ultro cessit, sub jugum abiit, turbaeque obsequentium immixtus est. Sed querelae de tanto viro, nunquam gratae futurae, a fine longe opusculi absint. Quin potius in eum penitus insidentium febrium curationes exsequentem animorum paulisper aciem protendamus. Ubi, singulari quadam ac pene incredibili sapientia, post homines natos, tantum profecit, ut nunquam profecto aetas futura sit quae de laudibus ejus conticescat; donec honos bene merentibus ullus constiterit. Et sane in his neque ipse, neque Britanni qui eum insequuti sunt, medici, quibuslibet sic disciplinis addicuntur, ut

pa-

patriae non ubique libertatis veſtigia perſentiſcas, hactenus nimirum domiti ut pareant, nondum ut ſerviant.

Habes quae nunc potui, non quae volui, de febribus arcendis diſcutiendiſque, proponere. Qui oſtentant quae per otium fuderunt, limaque lente ſua et aliena proſecuti ſunt; qui quaeſtui nimirum ſerviunt, famamve ambiunt, ab his expolitior doctrina requiritur. Nequidquam ſane a nobis exegeris, conſiliorum ſocio omni adjutoreque deſtitutis; quibuſque raptim ac temere, et ob hoc ipſum longius perſcripta, expreſſit neceſſitas. Quocirca, niſi tu nos, lector, multarum, earumque gravium reprehenſionum conviceris, ſatis te, nimis ſcio, vel faventiorem nobis temetipſum arguere, vel parum ſane in his intelligentem. Errorum tamen noſtrorum minorem, etiam quam par eſt, fructum perceperis; niſi vel inde tibi aditus expeditior pateat ad meliora quae fieri poſſint.

